TÜRKİYE'DE SU YÖNETİŞİMİNİN OECD SU YÖNETİŞİMİ İLKELERİ IŞIĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

EKİM 2026

Türkiye'de Su Yönetişiminin OECD Su Yönetişimi İlkeleri Işığında Değerlendirilmesi

Yayın Sorumlusu:
Mustafa Salih Sarıkaya, SUEN

Yazarlar:
Mustafa Salih Sarıkaya, SUEN
Burcu Yazıcı, SUEN
Tuğçe Yüksel İrfanoğlu, SUEN

Grafik - Tasarım:
Yunus Emre Arslan, SUEN

© 2026, SUEN.
Bu yayının hakları Türkiye Su Enstitüsü (SUEN)'ne aittir.

Türkiye Su Enstitüsü (SUEN)
Küçükçamlıca Mah. Libadiye Cad. No: 52 Üsküdar / İstanbul
T: 0(216) 325 4992 F: 0(216) 428 09 92
Web: www.suen.gov.tr

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ **1**

YÖNETİCİ ÖZETİ **2**

Temel Bulgular 2

Su Yönetişiminin Güçlendirilmesinde Öncelikler ve Gelişim Alanları 4

1. GİRİŞ **5**

1.1. Çalışmanın Arka Planı, Amacı ve Önemi 5

1.2. Kapsam ve Yöntem 6

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: YÖNETİMDEN YÖNETİŞİME VE OECD SU YÖNETİŞİMİ İLKELERİ **8**

2.1. Su Sektörünün Çok Paydaşlı ve Çok Düzeyli Yapısı 8

2.2. Yönetimden Yönetişime: Kavramsal Dönüşüm 8

2.3. OECD Su Yönetişimi Çerçevesinin Tercih Edilme Gerekçesi 10

2.4. OECD Su Yönetişimi İlkeleri 10

2.5. OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesi 13

2.5.1. OECD Çerçevesinin Kapsamı ve Temel Yaklaşımı 14

2.5.2. Üç Tamamlayıcı Bileşen: Trafik Işığı, Kontrol Listesi ve Eylem Planı 15

2.5.3. Uygulama Düzeyinin, Eğilimin ve Uzlaşının Değerlendirilmesi 16

2.5.4. OECD'nin Önerdiği 10 Aşamalı Değerlendirme Süreci ve Türkiye Uygulaması 17

3. TÜRKİYE'DE SU YÖNETİŞİMİNİN MEVCUT DURUMU **21**

4. SUEN ANKET ÇALIŞMASI: BULGULAR 25

ETKİLİLİK (İlkeler 1 – 4) 26

İlke 1 - Net Görevler ve Sorumluluklar 26

İlke 2 - Havza Yapısı içinde Uygun Ölçekler 27

İlke 3 - Politika Uyumu 28

İlke 4 - Kapasite 29

VERİMLİLİK (İlkeler 5–8) 30

İlke 5 - Veri ve Bilgi 30

İlke 6 - Finansman 31

İlke 7 - Düzenleyici Çerçeve 32

İlke 8 - Yenilikçi Yönetişim 33

GÜVEN VE KATILIM (İlkeler 9–12) 34

İlke 9 - Bütünlük ve Şeffaflık 34

İlke 10 - Paydaş Katılımı 35

İlke 11 - Kullanıcılar ve Kentsel-Kırsal Alanlar arasında Ödünleşim 36

İlke 12 - İzleme ve Değerlendirme 37

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE ÖNCELİKLİ ALANLAR 42

5.1. Genel Sonuç 42

5.2. Güçlü Yönler 42

5.3. Yatay Gelişim Alanları 43

5.4. OECD İlkeleri açısından Değerlendirme ve Öncelikli Alanlar 44

6. GELECEĞE DAİR ÇALIŞMA ADIMLARI 46

Kaynaklar 47

EK 1 – Türkiye'de Su Yönetişiminin OECD Su Yönetişimi İlkeleri Işığında Değerlendirilmesi Anket Soruları 48

ŞEKİLLER

Şekil 1. SUEN anket çalışmasında yer alan paydaş grupları 7

Şekil 2. OECD Su Yönetişimi İlkelerinin 3 boyut ve 12 ilke altında gösterimi (SUEN, 2016) 11

Şekil 3. OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesinin üç tamamlayıcı bileşeni (OECD, 2018) 15

Şekil 4. Türkiye'de Su Yönetimi Yapısı (SUEN, 2025) 23

Şekil 5. Anket değerlendirmesinde kullanılan trafik ışığı düzeylerinin sınıflandırması 25

Şekil 6. İlke 1 - Su yönetişiminde görev ve sorumlulukların netliğine ilişkin göstergelerin dağılımı 26

Şekil 7. İlke 2 - Su kaynaklarının doğal havza esasında yönetilmesine ilişkin göstergelerin dağılımı 27

Şekil 8. İlke 3 - Su politikalarının uyumu ve bütünlüğüne ilişkin göstergelerin dağılımı 28

Şekil 9. İlke 4 - Kapasite gelişimine ilişkin göstergelerin dağılımı 29

Şekil 10. İlke 5 - Veri ve bilgi yönetimine ilişkin göstergelerin dağılımı 31

Şekil 11. İlke 6 - Finansmana ilişkin göstergelerin dağılımı 31

Şekil 12. İlke 7 - Su yönetiminde düzenleyici çerçeveye ilişkin göstergelerin dağılımı 32

Şekil 13. İlke 8 - Yenilikçi yönetişime ilişkin göstergelerin dağılımı 33

Şekil 14. İlke 9 - Su yönetişiminde bütünlük, şeffaflık ve hesap verebilirliğe ilişkin göstergelerin dağılımı 34

Şekil 15. İlke 10 - Su yönetiminde paydaş katılımına ilişkin göstergelerin dağılımı 35

Şekil 16. İlke 11 - Kullanıcılar ile kırsal ve kentsel alanlar arasındaki ödünleşimlerin yönetimine ilişkin göstergelerin dağılımı 36

Şekil 17. İlke 12 - İzleme ve değerlendirme göstergelerinin dağılımı 37

Şekil 18. Türkiye'de su yönetişiminin politika çerçeveleri ("Ne?" göstergesi) ışığında mevcut durumu ve uzlaşı düzeyi 38

Şekil 19. Türkiye'de su yönetişiminin kurumsal yapı ve sorumluluklar (“Kim?” göstergesi) ışığında mevcut durumu ve uzlaşı düzeyi..... 39

Şekil 20. Türkiye'de su yönetişiminin uygulama araçları ve mekanizmalar (“Nasıl?” göstergesi) ışığında mevcut durumu ve uzlaşı düzeyi.....40

Şekil 21. Su Yönetişiminde Yatay Gelişim Alanları..... 43

TABLOLAR

Tablo 1. Çalışmanın amaçları ve beklenen katkıları 6

Tablo 2. Yönetim ve yönetişim yaklaşımının temel farkları 9

Tablo 3. OECD Su Yönetişimi İlkelerinin özeti 12

Tablo 4. OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesinin değerlendirme mantığı 14

Tablo 5. OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesinin bileşenleri ve işlevleri 16

Tablo 6. OECD Su Yönetişimi Çerçevesi trafik ışığı sisteminde uygulama düzeyleri 17

Tablo 7. OECD'nin önerdiği 10 aşamalı değerlendirme süreci (OECD, 2018) 18

ÖNSÖZ

Su; insan hayatı, ekonomik ve sosyal kalkınma ile çevresel sürdürülebilirliğin temel unsurlarından biridir. İklim değişikliği ışığında su kaynakları üzerinde artan baskılar, su yönetiminde güçlü bir yönetişim anlayışını her zamankinden daha önemli hâle getirmektedir. Bu çerçevede suyun sürdürülebilir, adil ve etkin yönetimi; yalnızca teknik ve altyapısal çözümlerle değil, aynı zamanda güçlü kurumlar, etkin koordinasyon, güvenilir veri, katılımcı süreçler ve hesap verebilir karar alma mekanizmalarıyla mümkündür.

Türkiye Su Enstitüsü (SUEN) tarafından yürütülen "Türkiye'de Su Yönetişiminin OECD Su Yönetişimi İlkeleri Işığında Değerlendirilmesi" çalışmaları, ülkemizin su yönetişimi yapısını çok paydaşlı bir yaklaşımla değerlendirmektedir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) Su Yönetişimi İlkeleri ve Gösterge Çerçevesi esas alınarak gerçekleştirilen değerlendirme, mevcut yapıların güçlü yönleri ve geliştirilmesi gereken alanları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle çalışma, yalnızca mevcut durumun ortaya konulmasını değil, ülkemizin su yönetişiminin daha etkin, uyumlu ve sonuç odaklı bir yapıya taşınmasına yönelik bir değerlendirme zemini oluşturmayı hedeflemektedir.

İki aşamalı olarak tasarlanan çalışmanın ilk aşamasına ilişkin paydaş görüşlerine dayalı bulgular ve genel tavsiyeler bu yayında sunulmakta; elde edilen sonuçların daha geniş paydaş katılımıyla doğrulanması ve daha ayrıntılı şekilde ele alınması hedeflenmektedir. Bulgular, yeni kurumsal yapılar oluşturmaktan ziyade mevcut yapıların etkinliğinin artırılmasının, havza ölçeğinde yönetimin güçlendirilmesinin ve tüm paydaşların katkısıyla ortak akla dayalı bir su yönetişimi anlayışının geliştirilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Önümüzdeki süreçte farklı kurum ve kuruluşların bilgi, deneyim ve değerlendirmelerinin bir araya getirilmesi, bu çalışmanın ortak bir anlayış ve somut iyileştirme alanları etrafında daha da geliştirilmesine önemli katkı sağlayacaktır.

Ülkemizin su güvenliğinin güçlendirilmesi ve su kaynaklarının gelecek nesillere sağlıklı ve sürdürülebilir biçimde aktarılması açısından, güçlü bir su yönetişimi anlayışının sürekli olarak geliştirilmesi stratejik bir gerekliliktir. Bu itibarla raporun, ülkemizin su yönetişiminin geliştirilmesine ve sürdürülebilir su yönetimi hedeflerimize katkı sağlayacak çalışmalara ışık tutmasını temenni ediyor; çalışmalara katkı sunan ve sunacak olan kurum, kuruluş ve paydaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Lütfi Akca
Türkiye Su Enstitüsü Başkanı

YÖNETİCİ ÖZETİ

Su kaynakları üzerindeki baskılar, su yönetiminde yalnızca teknik kapasitenin ve altyapı yatırımlarının geliştirilmesini değil, karar alma ve uygulama süreçlerinin de güçlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Su politikalarının etkinliği; görev ve sorumlulukların açık biçimde belirlenmesi, kurumlar arası eşgüdüm, havza ölçeğinde planlama, yeterli finansman ve kapasite, güvenilir veri ve bilgi altyapısı, etkili düzenleyici mekanizmalar, paydaş katılımı ve hesap verebilirlik gibi unsurların benimsenmesi ve birlikte işletilmesine bağlıdır. Bu çerçevede Türkiye Su Enstitüsü (SUEN) tarafından gerçekleştirilen **"Türkiye'de Su Yönetişiminin OECD[1] Su Yönetişimi İlkeleri Işığında Değerlendirilmesi"** çalışması, ülkemizin su yönetişimi sisteminin mevcut durumunu bütüncül ve çok paydaşlı bir yaklaşımla ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, tek tek kurumların performansını değerlendirmekten ziyade, politika çerçeveleri, kurumsal yapılanma ve uygulama araçları arasındaki ilişkileri genel olarak değerlendirmektedir.

Değerlendirmede, **OECD Su Yönetişimi İlkeleri ve Gösterge Çerçevesi** temel alınmış; 12 ilke kapsamında toplam 36 gösterge "ne?" (politika çerçevesi), "kim?" (kurumsal yapı) ve "nasıl?" (uygulama araçları ve mekanizmalar) boyutlarında ele alınmıştır. Çalışmanın temel veri kaynağını; kamu kurumları, yerel yönetimler, su ve kanalizasyon idareleri, akademi, sivil toplum ve meslek kuruluşlarını kapsayan **çok paydaşlı anket** oluşturmuştur. Anket sonuçları, ilgili mevzuat ve politika belgeleri ile kurumsal düzenlemelerle birlikte değerlendirilmiş; böylece mevzuat ve kurumsal yapıların varlığı ile bunların uygulamadaki etkinliği arasındaki farkların ortaya konulması hedeflenmiştir.

Temel Bulgular

Çalışmanın genel sonucu, Türkiye'de su yönetişiminin **temel kurumsal bileşenlerinin büyük ölçüde oluşturulmuş olduğunu**, ancak bu yapıların uygulama kapasitesi, koordinasyon ve sonuç üretme bakımından daha fazla güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. 12 ilkenin genelinde kurumsal yapıların mevcudiyeti, politika ve uygulama mekanizmalarının işleyişine kıyasla daha olumlu değerlendirilmiştir. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde temel ihtiyaç, yeni kurumlar oluşturulmasından çok mevcut kurumların **yetki, kapasite, veri, finansman, koordinasyon ve hesap verebilirlik ilişkilerinin daha bütüncül ve etkin hale getirilmesidir.**

Değerlendirme, özellikle **mevzuat ve kurumsal yapıların varlığı ile uygulamadaki etkinliği arasında açıklar** bulunabildiğine işaret etmektedir. Birçok alanda gerekli politika ve kurumlar oluşturulmuş olmakla birlikte, uygulamanın kurumlar ve bölgeler arasında farklılaşması, kurumlar arası koordinasyonun sürekliliğinin sağlanamaması, ortak veri standartlarının yeterince yerleşmemesi ve sonuç odaklı izleme-değerlendirme mekanizmalarının sınırlı kalması yönetişim

[1] *OECD: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı*

performansını olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle yönetişim kapasitesinin geliştirilmesinde "kurum oluşturma" yaklaşımından ziyade, mevcut yapıların **etkinleştirilmesi ve uygulama kapasitesinin güçlendirilmesi** önceliklendirilmelidir.

Türkiye'nin su yönetişimi bakımından önemli bir güçlü yanı, **merkezi ve yerel düzeylerde su yönetiminden sorumlu kurumların büyük ölçüde tanımlanmış** olmasıdır. Bunun yanında Ulusal Su Kurulu, Havza Su Kurulları ve İl Su Kurulları gibi çok düzeyli koordinasyon yapılarının oluşturulması; Ulusal Su Planı (2026-2035), havza yönetim planları, su verimliliği planları ve içme-kullanma suyu güvenliği planları gibi politika ve planlama araçlarının geliştirilmesi önemli ilerlemeler olarak öne çıkmaktadır. Coğrafi bilgi sistemleri, yapay zeka destekli karar destek sistemleri, ulusal düzeyde su veri tabanları ve SCADA uygulamaları da su yönetiminin teknik ve bilgi altyapısını destekleyen önemli unsurlardır.

Bununla birlikte, **görev ve sorumlulukların farklı mevzuat ve kurumlara dağılması**, yatay ve dikey koordinasyonun sürekliliğini zorlaştırmaktadır. Sektörler, kurumlar ve yönetim seviyeleri arası politika uyumunun geliştirilmesi, özellikle su ile çevre, tarım, enerji, sağlık ve mekânsal planlama arasındaki ilişkilerin daha sistematik biçimde ele alınması önem taşımaktadır. Havza ve İl Su Kurullarının kararlarının uygulamayla daha güçlü biçimde ilişkilendirilmesi ve merkez, havza ve yerel düzeyler arasında etkin bir karar ve geri bildirim mekanizması kurulması gerekmektedir.

Veri ve bilgi yönetişimi de önemli bir gelişim alanıdır. Türkiye'de farklı kurumlar bünyesinde önemli veri altyapıları bulunmasına rağmen, kurumlar arası veri paylaşımı, standardizasyon, güncellik ve uyumluluk bakımından geliştirilmesi gereken hususlar bulunmaktadır. Özellikle veri boşluklarının, veri tekrarlarının ve kurumlar arasındaki veri uyumsuzluklarının sistematik biçimde belirlenmesi ve giderilmesine yönelik mekanizmaların güçlendirilmesi gerekmektedir.

Finansman ve kapasite açısından ise su yönetiminin uzun vadeli ihtiyaçlarını destekleyecek sürdürülebilir mekanizmaların güçlendirilmesi önem taşımaktadır. İnsan kaynağının yeni su yönetimi yaklaşımlarına, teknolojilere ve değişen yönetişim ihtiyaçlarına uyum sağlayabilmesi için kapsamlı bir kapasite boşluk analizi yapılması ve sonuçlara dayalı bir kapasite geliştirme yol haritası oluşturulması önerilmektedir. Finansman bakımından maliyetlerin "tam maliyet karşılama" esasına göre görünür kılınması, gelir ve harcama şeffaflığının artırılması ve uzun vadeli yatırım ve işletme ihtiyaçlarının sürdürülebilir finansman planlarıyla ilişkilendirilmesi öne çıkmaktadır.

Su arzı ve talebi arasındaki dengenin korunması amacıyla su verimliliğinin artırılması, yönetişim reformunun uygulamadaki önemli boyutlarından biridir. Özellikle içme suyu şebekelerindeki kayıpların azaltılması, sulama sistemlerinin performansının yükseltilmesi, yeraltı suyuna talep baskılarının yönetilmesi, arıtılmış atıksuların yeniden kullanımının yaygınlaştırılması ve mevcut altyapının işletme-bakım-yenileme ihtiyaçlarının karşılanması öncelikli alanlar olarak öne çıkmaktadır. Bu hedeflerin güvenilir veri, düzenli performans kıyaslaması, şeffaf tarife metodolojileri ve etkin yatırım önceliklendirmesiyle desteklenmesi gerekmektedir.

Yenilikçi yönetişim, paydaş katılımı ve ödünleşimlerin yönetimi ise daha fazla geliştirilmesi gereken alanlar arasındadır. Özellikle farklı kullanıcı grupları, bölgeler ve sektörler arasındaki beklenti farklılıklarının şeffaf, hakkaniyetli ve kanıta dayalı biçimde ele alınmasına yönelik mekanizmaların güçlendirilmesi önem taşımaktadır. Ödünleşimlerin yönetimi, mevcut değerlendirmede mevzuat, kurumsal yapı ve uygulama araçları açısından güçlendirilmesi gereken bir alan olarak ortaya çıkarken, bu değerlendirmedeki uzlaşı düzeyinin de düşük olması, konunun daha kapsamlı bir paydaş diyaloğuyla ele alınması gerektiğini göstermektedir. Buna karşılık "bütünlük ve şeffaflık" alanı, mevcut kurumsal ve uygulama araçlarının varlığı bakımından en güçlü alanlardan biri olarak değerlendirilmiştir.

Su Yönetişiminin Güçlendirilmesinde Öncelikler ve Gelişim Alanları

Çalışmanın bulguları, farklı OECD ilkelerini yatay olarak kesen yedi temel gelişim alanına işaret etmektedir: **(i) hukuki bütünlük ve rol açıklığı, (ii) havza ölçeğinde uygulama ve çok düzeyli eşgüdüm, (iii) veri yönetişimi, (iv) sürdürülebilir finansman, (v) insan kaynağı ve kurumsal kapasite, (vi) yenilikçilik ve bilgi-politika-uygulama bağlantısının güçlendirilmesi ve (vii) katılım, ödünleşimlerin yönetimi ve hesap verebilirlik.** Bu alanlar birbirinden bağımsız değil, birbirini tamamlayan bir yönetişim gündeminin parçalarıdır.

Bu kapsamda **çerçeve niteliğinde bir Su Kanunu'nun kabulü**, görev ve sorumlulukların netleştirilmesi, havza ölçeğinde yönetim ve su tahsisinin güçlendirilmesi, ulusal koordinasyon mekanizmalarının kurumsallaştırılması ve veri yönetimi gibi alanların ortak esaslara bağlanması açısından önemli bir reform adımı olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda farklı düzey ve sektörlerde yürütülen planlama çalışmalarının bütünleşik bir yaklaşımla ele alınması ve birbirleriyle uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak çalışma, Türkiye'nin su yönetişimi açısından **önemli bir kurumsal ve politika altyapısına sahip olduğunu; temel önceliğin mevcut yapıları daha etkin, bütünleşik, verimli, şeffaf ve sonuç odaklı hale getirmek olduğunu** ortaya koymaktadır. Bu dönüşümün başarısı, yalnızca yeni düzenlemelerin oluşturulmasına değil, mevcut politika ve kurumların uygulama kapasitesinin artırılmasına, güvenilir veri ve sürdürülebilir finansman altyapısının güçlendirilmesine ve karar alma süreçlerinin daha katılımcı hale getirilmesine bağlıdır.

Bu rapor, ilgili bölümlerde açıklanan OECD metodolojisi temel alınarak, söz konusu dönüşüm için **mevcut duruma dair ilk tespiti sunmayı ve ortak teşhis zemini** oluşturmayı amaçlamaktadır. OECD yaklaşımı dikkate alınarak; bir sonraki aşamada, bulguların ilgili paydaşlarla çalıştaylar ve istişare süreçleri yoluyla doğrulanması, görüş farklılıkları, uzlaşı alanları ve gelecek eğilimlerin daha ayrıntılı biçimde ortaya konulması ve öncelikli eylemlerin tavsiye edilmesi öngörülmektedir. Böylece değerlendirme, yalnızca mevcut durumu ortaya koyan bir rapor olmaktan çıkarak, Türkiye'nin su yönetişiminin sürekli izlenmesine ve geliştirilmesine hizmet eden **dinamik bir politika ve eylem çerçevesine** dönüştürülebilecektir.

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Arka Planı, Amacı ve Önemi

Su kaynakları üzerindeki nüfus, kentleşme, ekonomik faaliyetler, iklim değişikliği, kuraklık ve taşkın baskılarının artması; suyun yalnızca fiziksel miktarı veya altyapı kapasitesi üzerinden değil, kararların nasıl alındığı ve uygulandığı üzerinden de değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Su politikalarının başarısı; yetki ve sorumlulukların açıklığına, kurumlar arası eş güdüme, yeterli finansman ve kapasiteye, güvenilir bilgiye, etkili düzenlemelere, paydaş katılımına ve hesap verebilirliğe bağlıdır. Bu nedenle su alanındaki sorunların önemli bir bölümü teknik nitelikte görünse de, bunların ortaya çıkışı ve çözümü çoğu zaman yönetişim düzenlemeleriyle doğrudan ilişkilidir.

Küresel ölçekte yaşanan su sorunları yalnızca suyun fiziki yetersizliğiyle açıklanamamaktadır. Kaynağın miktarı ve kalitesi kadar, kararların hangi kurumsal düzen içinde alındığı, görev ve yetkilerin nasıl paylaşıldığı, sektörler arası önceliklerin nasıl uzlaştırıldığı, verinin nasıl üretildiği ve paylaşıldığı, finansmanın nasıl sağlandığı ve paydaşların karar süreçlerine ne ölçüde katılabildiği de belirleyicidir. Bu nedenle günümüzde su krizlerinin önemli bir bölümünün merkezinde bir "yönetişim açığı" bulunduğu kabul edilmektedir. Su sorunlarına kalıcı çözüm üretilebilmesi için etkili, verimli, kapsayıcı ve güvene dayalı yönetişim düzenlemelerinin gerekliliği yakın dönemde daha da önem kazanmıştır (OECD, 2015).

Türkiye Su Enstitüsü (SUEN)'nün 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde verilen "su yönetimi ile ilgili görev yapmakta olan kurum ve kuruluşlar arasında eşgüdüm sağlanmasına yönelik bilgi üretmek", "su ile ilgili ulusal ve uluslararası kuruluşların çalışma, bilgi üretimi ve istatistik faaliyetleri ile diğer dış gelişmeleri takip etmek" ve "sürdürülebilir su politikalarının geliştirilmesi ve küresel su meselelerinin çözülmesi yönünde stratejiler üretilmesi için gerekli imkân ve araçların geliştirilmesine katkı sağlamak" görevleri kapsamında SUEN tarafından yürütülen "Türkiye'de Su Yönetişiminin OECD[1] Su Yönetişimi İlkeleri Işığında Değerlendirilmesi" çalışmasının temel amacı; Türkiye'de su yönetişiminin mevcut durumunu sistematik ve katılımcı bir yaklaşımla ortaya koymak, güçlü yönleri ve gelişmeye açık alanları belirlemek, politika ve uygulama düzeyindeki boşlukları analiz etmek ve iyileştirme önceliklerine yönelik uygulanabilir tavsiyeler geliştirmektir. Çalışma, tek bir kurumun performansını ölçmekten ziyade, su yönetimi sisteminin bütününü; politika çerçeveleri, kurumsal yapılanma ve uygulama araçları arasındaki ilişkiler bakımından ele almaktadır.

[1] *OECD: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı*

Çalışmanın nihai amacı üç noktada toplanmaktadır. Birincisi, farklı kurum ve paydaşların deneyim ve bakış açılarını ortak bir değerlendirme zemini üzerinde bir araya getirerek su yönetişimine ilişkin bütüncül bir görünüm hâline dönüştürmektir. İkincisi, mevzuatta veya kurumsal yapılarda mevcut olan düzenlemeler ile bunların uygulamadaki işleyişi arasındaki farkların görünür kılınmasına imkân vermesidir. Üçüncüsü ise, elde edilen bulguları yalnızca sorun tespiti düzeyinde bırakmayıp kısa, orta ve uzun vadeli iyileştirme alanlarına; sorumlu aktörlere, kaynak ihtiyacına ve izleme mekanizmalarına bağlayacak bir eylem perspektifi sunmasıdır.

Bu yaklaşım, Türkiye'nin sürdürülebilir su politikaları geliştirme, su hizmetlerinin kalitesini ve dirençliliğini artırma, iklim değişikliğine uyum sağlama ve Sürdürülebilir Kalkınma Amacı 6 başta olmak üzere ulusal ve uluslararası hedeflere katkıda bulunma çabalarını destekleyecek analitik bir temel oluşturacaktır.

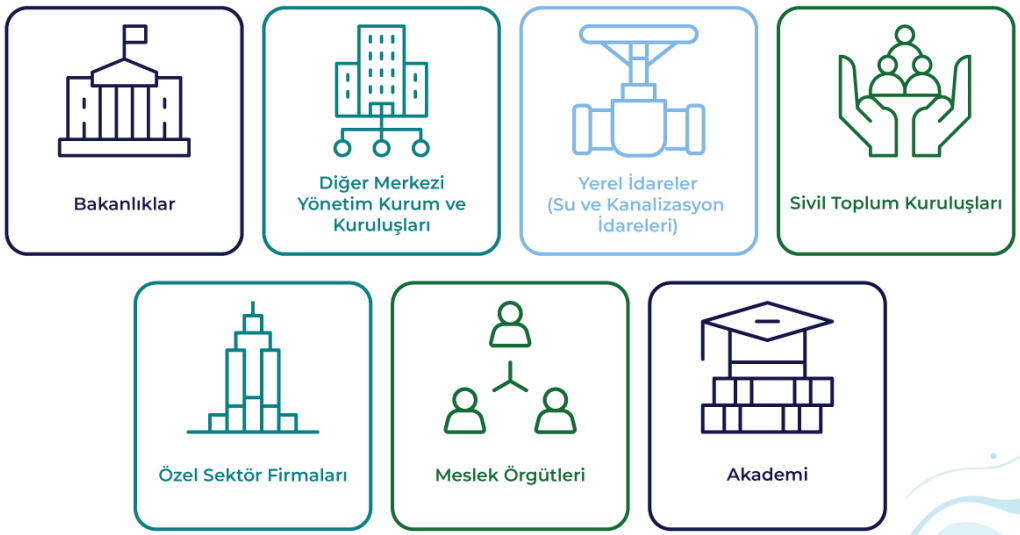
Tablo 1. Çalışmanın amaçları ve beklenen katkıları

Boyut	Amaç	Beklenen Katkı
Mevcut Durum	Su yönetişimi sisteminin politika, kurum ve araçlar bakımından genel resmini ortaya koymak	Güçlü yönler ile yapısal ve uygulamaya ilişkin boşlukların belirlenmesi
Katılımcılık	Kamu, yerel yönetim, akademi, sivil toplum ve meslek kuruluşlarının görüşlerini bir araya getirmek	Farklı bakış açıları ve deneyimlerin ortak değerlendirme ve öğrenme sürecine dönüşmesi
Önceliklendirme	Geliştirilmesi gereken alanları etki, aciliyet ve uygulanabilirlik açısından sıralamak	Kaynakların ve kurumsal çabaların kritik alanlara yönlendirilmesi
Eylem ve İzleme	Tavsiyeleri sorumluluk, zaman ufku ve izleme göstergeleriyle ilişkilendirmek	Değerlendirmenin politika iyileştirmesine ve dönemsel takibe temel oluşturması

1.2. Kapsam ve Yöntem

OECD tarafından geliştirilen Su Yönetişimi İlkeleri esas alınarak yapılan çalışmalar, Türkiye'nin su yönetişimi sistemini ulusal ölçekte ve çok paydaşlı bir bakışla incelemeyi amaçlamaktadır. İki aşamalı olarak kurgulanan çalışmanın ilk aşamasında ilerleyen bölümlerde açıklanan OECD Su Yönetişimi İlkeleri ve Gösterge Çerçevesi temel alınarak mevcut yönetişim düzenlemeleri; politika çerçevesi, kurumsal yapı, koordinasyon mekanizmaları, uygulama araçları ve paydaş deneyimleri bakımından değerlendirilmektedir. İkinci aşamada ise elde edilen sonuçların daha geniş paydaş katılımıyla doğrulanması ve değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Değerlendirme sürecinin temel veri

kaynaklarından biri, Şekil 1'de verildiği üzere; su yönetimiyle ilişkili bakanlıklar ve kamu kurumları, belediyeler ile su ve kanalizasyon idareleri, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri ve bu alanda uzman ve deneyimli akademisyenlere yöneltilen OECD Su Yönetişim Çerçevesine dayalı değerlendirme formudur (Ek 1). Bu geniş paydaş bileşimi, su yönetişimi sisteminin yalnızca merkezi idare bakış açısıyla değil; uygulayıcı, hizmet sağlayıcı, düzenleyici, kullanıcı ve akademik aktörlerin deneyimleriyle birlikte ele alınmasını öngörmektedir.

Şekil 1. *SUEN anket çalışmasında yer alan paydaş grupları*

Çalışma, anket bulgularına dayalı bir mevcut durum değerlendirmesi sunmaktadır. Bulguların OECD metodolojisinde öngörülen paydaş çalıştayları ve eylem planı süreciyle geliştirilmesi planlanmaktadır. **Bu nedenle sonuçlar nihai bir performans değerlendirmesi olarak değil, ortak teşhis ve paydaş diyaloğu için bir başlangıç noktası olarak ele alınmalıdır.**

Çalışmanın temel aşamaları:

- Kapsam ve paydaş haritalaması: Ulusal su yönetişimi sisteminde rol alan kurumların, yönetim düzeylerinin ve paydaş gruplarının belirlenmesi (1. faz)
- Veri toplama ve öz değerlendirme: OECD'nin 12 ilkesi ve ilgili göstergeler doğrultusunda hazırlanan değerlendirme formunun kurum temsilcileri ve uzmanlar tarafından yanıtlanması (1. faz)
- Doğrulama ve yorumlama: Bulguların paydaş cevapları/görüşleri/yorumları, belge incelemesi ve gerekli görülen tamamlayıcı görüşmelerle ve çalıştaylarla teyit edilmesi (2. faz)
- Raporlama ve eylem çerçevesi: Sonuçların OECD'nin önerdiği raporlama mantığına uygun biçimde genel tavsiye ve gelecekte odaklanılması gereken eylem alanları olarak sunulması (2. faz)

Çalışmanın sonuçları yorumlanırken bağlamsallık ilkesi esas alınmalıdır. Ülkemizin idari yapısı, havza özellikleri, sektörel su kullanım deseni, iklim riskleri ve mevcut reform gündemi dikkate alınmadan yapılacak bir değerlendirme, yönetişim performansını eksik yansıtabilir. Bu nedenle gösterge sonuçları, ülkeye özgü kurumsal ve coğrafi bağlam içinde okunmalıdır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: YÖNETİMDEN YÖNETİŞİME VE OECD SU YÖNETİŞİMİ İLKELERİ

2.1. Su Sektörünün Çok Paydaşlı ve Çok Düzeyli Yapısı

Su sektörü doğası gereği çok paydaşlıdır. Su kaynaklarının korunması ve tahsisi, içme ve kullanma suyu temini, atıksu ve yağmur suyu hizmetleri, tarımsal sulama, enerji üretimi, sanayi kullanımı, ekosistemlerin korunması, taşkın ve kuraklık risklerinin yönetimi gibi işlevler farklı kurumların, yönetim düzeylerinin ve kullanıcı gruplarının sorumluluk ve çıkar alanlarına temas eder. Bir sektörde alınan karar, başka bir sektör veya coğrafya üzerinde maliyet ya da fayda oluşturabilir; memba-mansap ilişkileri ile kırsal-kentsel bağlantılar da kararların etkisini idari sınırların ötesine taşır.

Bu özellik Türkiye açısından da geçerlidir. Merkezi idarede suyla ilişkili politika geliştirme, planlama, yatırım, çevresel koruma, tarım, enerji, sağlık, afet ve iklim alanlarında görev yapan kurumların yanı sıra; büyükşehir ve diğer belediyeler, su ve kanalizasyon idareleri, sulama birlikleri, özel sektör işletmeleri, meslek kuruluşları, üniversiteler, araştırma kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve farklı kullanıcı grupları su yönetişimi sisteminin parçalarıdır. Dolayısıyla ulusal ölçekte sağlıklı bir değerlendirme, yalnızca görevli kamu kurumlarının görüşlerine değil, su kararlarından etkilenen ve bu kararların uygulanmasına katkı sunan farklı paydaşların bilgi ve deneyimlerine de dayanmalıdır.

Çalışmada benimsenen paydaş çeşitliliği, bu çok aktörlü yapının bir gereğidir. Farklı kurumsal konumların aynı göstergeye ilişkin farklı değerlendirmeler üretmesi bir yöntem sorunu değil, yönetişim sistemindeki bilgi asimetrilerini, uygulama farklılıklarını veya koordinasyon ihtiyaçlarını görünür kılan önemli bir bulgu olarak ele alınmalıdır.

2.2. Yönetimden Yönetişime: Kavramsal Dönüşüm

Su, yalnızca teknik yöntemlerle yönetilen veya altyapı yatırımlarıyla sunulan bir kaynak değildir. İçme-kullanma suyu, tarımsal sulama, sanayi, enerji, ekosistemlerin korunması, taşkın ve kuraklık risklerinin azaltılması gibi birbiriyle bağlantılı alanlar; farklı kamu idarelerinin, yerel yönetimlerin, hizmet sağlayıcıların, kullanıcı gruplarının, akademinin ve sivil toplumun eş zamanlı karar ve uygulamalarını gerektirir. Bu çok paydaşlı ve çok ölçekli yapı, su alanında "yönetim" yaklaşımının tek başına yeterli olmadığına; kararların nasıl alındığını, kurumların nasıl eşgüdüm sağladığını ve paydaşların sürece nasıl katıldığını ele alan daha geniş bir "yönetişim" bakış açısına ihtiyaç bulunduğuna işaret eder.

Yönetim, genel olarak belirli hedeflere ulaşmak üzere yetki, insan kaynağı, bütçe ve teknik araçların planlanması, örgütlenmesi, yürütülmesi ve denetlenmesine odaklanır. Yönetişim ise bu işlevlerin ötesinde, karar alma sürecine kimlerin katıldığı, yetki ve sorumlulukların nasıl dağıtıldığı, farklı yönetim düzeyleri arasında nasıl koordinasyon kurulduğu, bilgi ve hesap verebilirliğin nasıl güvence altına alındığı ve çatışan çıkarların hangi mekanizmalarla uzlaştırıldığı sorularına cevap arar. Başka bir ifadeyle yönetim, çoğunlukla "ne yapılacağı ve nasıl uygulanacağı" ile ilgilenirken; yönetişim, "kimlerin, hangi kurallarla, hangi bilgiye dayanarak, hangi düzeyde ve kime karşı sorumlu biçimde karar aldığı" üzerinde durur.

Bu ayırım, yönetim ile yönetişimi birbirinin alternatifi hâline getirmez. Etkin bir su politikası için güçlü idari kapasite, yeterli finansman, teknik uzmanlık ve işler durumdaki altyapı kadar; açık rol dağılımı, kurumlar arası uyum, şeffaflık, katılım, düzenleyici kalite ve sürekli öğrenme de gereklidir. Bu nedenle iyi su yönetişimi, yönetim kapasitesini zayıflatan değil; onu daha tutarlı, kapsayıcı, hesap verebilir ve sonuç odaklı hâle getiren bir çerçevedir (Tablo 2).

OECD'ye göre Su Yönetişimi

Su yönetimine ilişkin kararların alınması ve uygulanması, paydaşların çıkarlarını ifade edebilmesi ve beklentilerinin dikkate alınması ile karar vericilerin hesap verebilir tutulması süreçlerini şekillendiren resmi ve gayri resmi siyasi, kurumsal ve idari kurallar, uygulamalar ve süreçler bütünüdür (OECD, 2015).

Tablo 2. Yönetim ve yönetişim yaklaşımının temel farkları

Boyut	Yönetim yaklaşımı	Yönetişim yaklaşımı
Temel odak	Planlama, uygulama, kaynak tahsisi ve denetim	Karar süreçleri, aktörler arası ilişkiler, kurallar ve hesap verebilirlik
Paydaş yapısı	Ağırlıklı olarak yetkili idare ve bağlı birimler	Kamu, özel sektör, kullanıcılar, akademi, meslek kuruluşları ve sivil toplum
Yetki ilişkisi	Dikey ve hiyerarşik	Dikey, yatay ve ağ tipi ilişkilerin birlikte işletilmesi
Başarı ölçütü	Faaliyetlerin ve hizmetlerin yürütülmesi	Etkinlik, verimlilik, güven, kapsayıcılık ve sürdürülebilir sonuçlar
Bilgi ve katılım	Kurumsal ihtiyaçlara göre sınırlı paylaşım	Açık, erişilebilir bilgi; anlamlı ve dengeli paydaş katılımı

2.3. OECD Su Yönetişimi Çerçevesinin Tercih Edilme Gerekçesi

OECD Su Yönetişimi İlkeleri ve bu ilkelerin uygulamasını destekleyen Gösterge Çerçevesi, çalışmanın amaçlarıyla doğrudan örtüşen kapsamlı ve uluslararası kabul görmüş bir referans sunmaktadır. Çerçevenin tercih edilmesinin başlıca nedeni, su yönetimini yalnızca hizmet sunumu veya kaynak tahsisi üzerinden değil; etkinlik, verimlilik ile güven ve paydaş katılımı boyutlarını birlikte ele alan bütüncül bir yönetişim sistemi olarak değerlendirmesidir.

OECD yaklaşımı, ülkeler arasında mekanik bir sıralama veya tek tip kurumsal model oluşturmayı amaçlamaz. Su sorunlarının tarihsel, coğrafi, kurumsal ve toplumsal bağlama göre farklılaştığını kabul eder; değerlendirmeyi yerel, havza, bölgesel ve ulusal ölçeklere uyarlanabilen gönüllü bir öz değerlendirme süreci olarak tasarlar. Bu özellik, Türkiye'nin idari yapısı, havza özellikleri, farklı su kullanım biçimleri ve kurumsal deneyimleri dikkate alınarak bağlama duyarlı bir analiz yapılmasına imkân vermektedir.

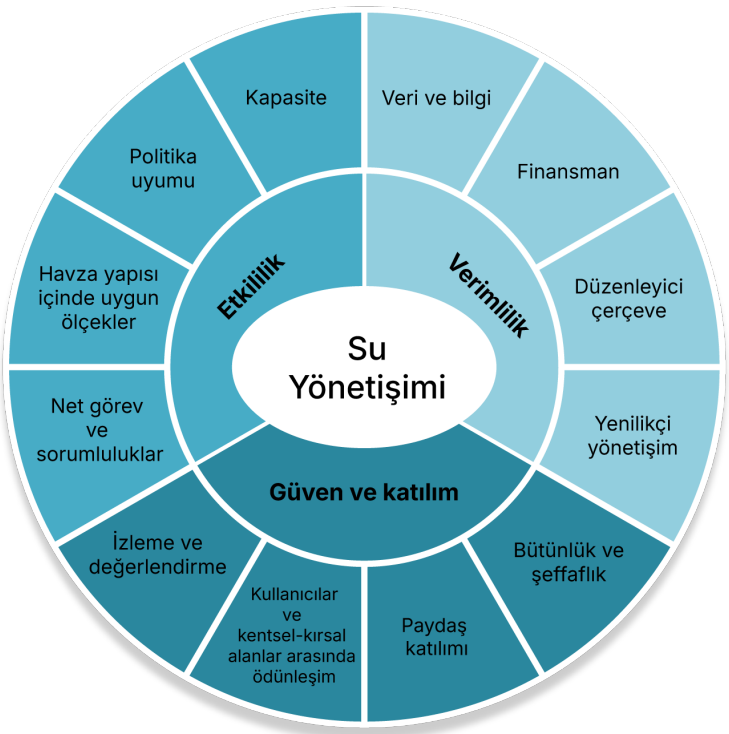
Çerçevenin ikinci avantajı, politika çerçevelerinin "ne", kurumların "kim" ve uygulama araçlarının "nasıl" soruları üzerinden birlikte incelenmesini sağlamasıdır. Böylece yalnızca bir düzenlemenin var olup olmadığı değil, hangi kurumun sorumlu olduğu, uygulamanın ne ölçüde işlediği, bilgi ve finansmanla desteklenip desteklenmediği ve paydaşların sürece nasıl dâhil edildiği de değerlendirilebilmektedir.

Üçüncü olarak OECD çerçevesi, göstergeleri nihai bir puanlama aracı değil, paydaşlar arasında şeffaf, tarafsız, kapsayıcı ve geleceğe dönük diyaloğu kolaylaştıran bir araç olarak konumlandırmaktadır. Bu yaklaşım, anket bulgularının belge incelemesi ve paydaş değerlendirmeleriyle birlikte yorumlanmasına; görüş ayrılıklarının analiz edilmesine ve üzerinde uzlaşılan iyileştirme alanlarının eylem planına dönüştürülmesine uygundur.

Son olarak çerçeve, OECD Su Yönetişimi Girişimi bünyesinde kamu, özel sektör ve sivil toplum temsilcilerinin katıldığı tabandan yukarı ve çok paydaşlı bir süreçle geliştirilmiş; farklı ülke, havza, bölge ve şehir ölçeklerinde pilot olarak uygulanmıştır. Bu deneyim birikimi, Türkiye çalışmasında kullanılacak yöntemin karşılaştırılabilir bir terminolojiye, sınanmış değerlendirme bileşenlerine ve uluslararası iyi uygulama havuzuna dayanmasını sağlamaktadır.

2.4. OECD Su Yönetişimi İlkeleri

OECD Su Yönetişimi İlkeleri, OECD Su Yönetişimi Girişimi bünyesinde yürütülen çok paydaşlı çalışmalar sonucunda 2015 yılında geliştirilmiştir. İlkeler, su politikalarının tasarımı ve uygulanmasında otoritelere ve diğer paydaşlara yol gösteren, bağlayıcı olmayan ancak uluslararası ölçekte kabul görmüş bir referans çerçevesidir. OECD yaklaşımı, tüm ülkelere uygulanacak tek tip bir kurumsal model önermek yerine, farklı coğrafi, yönetsel ve sosyoekonomik koşullarda iyi yönetişimin yerine getirmesi gereken temel işlevleri tanımlar.

Şekil 2. *OECD Su Yönetişimi İlkelerinin 3 boyut ve 12 ilke altında gösterimi (SUEN, 2016)*

12 ilke; etkililik, verimlilik ile güven ve katılım olmak üzere üç tamamlayıcı boyut altında gruplanır (Şekil 2). Etkililik boyutu, doğru kurumların ve uygun politika araçlarının doğru ölçekte harekete geçirilmesini; verimlilik boyutu, mevcut kaynakların ve araçların toplumsal faydayı en üst düzeye çıkaracak biçimde kullanılmasını; güven ve katılım boyutu ise kararların meşruiyetini, şeffaflığını, kapsayıcılığını ve hesap verebilirliğini güçlendirmeyi amaçlar (Tablo 3).

Tablo 3. OECD Su Yönetişimi İlkelerinin özeti

Boyut	İlke	Odak
Etkililik	1. Net görev ve sorumluluklar	Politika geliştirme, uygulama, işletme ve düzenleme görevlerinin açık biçimde tahsisi ve koordinasyonu
	2. Uygun ölçekler	Su yönetiminin havza ve diğer işlevsel ölçeklerle uyumlu biçimde yürütülmesi; ölçekler arası koordinasyon
	3. Politika uyumu	Su ile çevre, tarım, enerji, sağlık, sanayi ve mekânsal planlama politikaları arasında tutarlılık
	4. Kapasite	Sorumlu kurumların insan kaynağı, teknik bilgi, mali kaynak ve kurumsal yetkinliklerinin görevlerle uyumu
Verimlilik	5. Veri ve bilgi	Zamanında, tutarlı, karşılaştırılabilir ve politika açısından anlamlı verinin üretilmesi ve paylaşılması
	6. Finansman	Su politikası hedefleriyle uyumlu, sürdürülebilir ve şeffaf finansman düzenekleri
	7. Düzenleyici çerçeve	Kamu yararını koruyan, uygulanabilir, tutarlı ve öngörülebilir düzenleme süreçleri
	8. Yenilikçi yönetişim	Yeni teknolojilerin, iş modellerinin ve iş birliği yöntemlerinin sınanması ve öğrenmeye dayalı yaygınlaştırılması
Güven ve katılım	9. Bütünlük ve şeffaflık	Etik davranış, bilgiye erişim, usulsüzlük risklerinin azaltılması ve kararların izlenebilirliği
	10. Paydaş katılımı	İlgili paydaşların dengeli, zamanında ve sonuç üretmeye elverişli biçimde karar süreçlerine katılımı
	11. Ödünleşimlerin yönetimi	Kullanıcılar, kırsal-kentsel alanlar ve kuşaklar arasındaki çıkar farklılıklarının adil biçimde ele alınması
	12. İzleme ve değerlendirme	Politika ve yönetişim düzenlemelerinin performansının düzenli olarak izlenmesi, değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi

2.5. OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesi

OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesi, 12 ilkenin uygulamadaki karşılığını değerlendirmek üzere geliştirilen gönüllü ve çok paydaşlı bir öz değerlendirme aracıdır. Çerçeve, 2015-2017 döneminde tümevarımsal ve katılımcı bir süreçle hazırlanmış; farklı yönetsel ölçeklerde ve çeşitli coğrafi-sosyoekonomik bağlamlarda pilot uygulamalara tabi tutulmuştur. Temel amacı ülkeleri veya kurumları sıralamak değil, su yönetişimi sisteminin hangi alanlarda iyi işlediği, hangi alanlarda boşluk bulunduğu ve iyileştirme sorumluluğunun kimlerce üstlenilebileceği konusunda kanıta dayalı bir ortak anlayış oluşturmaktır.

OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesi
Politika çerçevelerinin "ne", kurumların "kim" ve uygulama araçlarının "nasıl" boyutlarında mevcut durumunu ve zaman içindeki iyileştirme ihtiyaçlarını değerlendirmeye yarayan; yerel, havza, bölgesel ve ulusal ölçeklerde uygulanabilen gönüllü ve çok paydaşlı bir öz değerlendirme aracıdır (OECD, 2018).

Çerçeve üç ana bileşenden oluşur: (i) 12 ilke için toplam 36 girdi ve süreç göstergesine (Ek 1) dayanan bir değerlendirme sistemi, (ii) daha ayrıntılı yönetişim koşullarını irdeleyen kontrol soruları ve (iii) kısa, orta ve uzun vadeli öncelikleri somutlaştıran bir eylem planı. Bu yapı; hukuki ve kurumsal düzenlemelerin varlığı ile bu düzenlemelerin fiilen işleyip işlemediğini birlikte incelemeyi sağlar. Dolayısıyla yalnızca mevzuatın veya kurumsal yapıların mevcudiyetine değil, uygulama kalitesine, paydaş deneyimine ve sonuç üretme kapasitesine de odaklanır.

Değerlendirme, çoğunlukla beş düzeyli bir ölçek ve "kapsam dışı" seçeneği üzerinden yürütülür. Ancak puanlama, tek başına nihai hüküm olarak görülmemelidir. Farklı paydaş gruplarının aynı göstergeye farklı puanlar vermesi, çoğu zaman bir veri sorunu veya algı farklılığını görünür kılar; bu farklılıklar, diyalog ve istişare yoluyla nedenleriyle birlikte ele alınmalıdır. Bu nedenle çerçevenin en önemli çıktısı yalnızca sayısal sonuç değil, paydaşlar arasında oluşan ortak teşhis ve bu teşhisi izleyen önceliklendirilmiş eylem gündemidir.

Tablo 4. OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesinin değerlendirme mantığı

Aşama	Temel soru	Başlıca araç	Beklenen çıktı
1. Durum tespiti	Mevcut kurallar, kurumlar ve araçlar nelerdir?	36 gösterge ve kontrol soruları	Güçlü yönler ile boşlukların görünür hâle gelmesi
2. Ortak doğrulama	Paydaşlar aynı durumu nasıl algılıyor?	Çok paydaşlı anket, görüşme ve/veya çalıştay	Görüş ayrılıklarının ve bilgi eksiklerinin belirlenmesi
3. Önceliklendirme	Hangi boşluklar daha kritik ve müdahale edilebilir?	Önem-aciliyet-uygulanabilirlik değerlendirmesi	Kısa, orta ve uzun vadeli öncelikler
4. Eyleme geçiş	Kim, neyi, ne zaman ve hangi kaynakla yapacak?	Eylem planı ve izleme göstergeleri	Sorumlulukları tanımlı iyileştirme programı

2.5.1. OECD Çerçevesinin Kapsamı ve Temel Yaklaşımı

OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesi, 12 ilkenin her biri için 3'er gösterge olmak üzere toplam 36 girdi ve süreç göstergesinden oluşur (Ek 1). Göstergeler, su politikalarının nihai çevresel veya sosyoekonomik sonuçlarını doğrudan ölçmekten ziyade, bu sonuçların üretilebilmesi için gerekli yönetişim koşullarının varlığını ve uygulama düzeyini inceler. Bu nedenle çerçeve, sonuç göstergelerini ikame eden bir performans endeksi değil; kurumların, kuralların ve araçların işleyişini teşhis etmeye yarayan bir değerlendirme mekanizmasıdır.

Çerçeve; su kaynakları yönetimi, su ve atıksu hizmetlerinin sunumu, hidroelektrik dahil suyla ilişkili hizmetler ve su kaynaklı afet risklerinin azaltılması gibi farklı su işlevlerine uygulanabilir. Ayrıca ulusal, bölgesel, havza ve yerel ölçeklerde kullanılabilecek biçimde tasarlanmıştır. Ölçek ve işlev esnekliği, Türkiye değerlendirmesinde ulusal sistemin bütününe odaklanılırken havza ve yerel uygulamalardan gelen kanıtların da dikkate alınmasını mümkün kılmaktadır.

2.5.2. Üç Tamamlayıcı Bileşen: Trafik Işığı, Kontrol Listesi ve Eylem Planı

Çerçeve üç tamamlayıcı bileşenden meydana gelir. "Trafik ışığı (renk kodlu değerlendirme)" sistemi, her göstergenin mevcut uygulama düzeyini, üç yıllık dönemde beklenen değişimi ve paydaşlar arasındaki uzlaşı düzeyini görselleştirir. Kontrol listesi, 12 ilkenin uygulanmasına ilişkin 100'ün üzerinde ayrıntılı soruyla değerlendirmeyi derinleştirir ve verilen yanıtların belge veya referanslarla doğrulanmasını teşvik eder. Eylem planı ise yetersiz uygulama düzeyine sahip alanlar için kısa, orta ve uzun vadede yapılabilecek kolektif eylemleri tanımlar.

Şekil 3. *OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesinin üç tamamlayıcı bileşeni (OECD, 2018)*

Bu üç bileşen birlikte kullanıldığında değerlendirme, yalnızca "mevcut durum nedir?" sorusuna değil; "hangi kanıtlar bu değerlendirmeyi destekliyor?", "paydaşlar ne ölçüde aynı görüşte?", "önümüzdeki dönemde hangi yönde değişim bekleniyor?" ve "iyileşme için kim, neyi, ne zaman yapmalıdır?" sorularına da yanıt üretir.

Tablo 5. OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesinin bileşenleri ve işlevleri

Bileşen	İçerik	Değerlendirmedeki işlevi
Trafik ışığı (renk kodlu değerlendirme)	36 gösterge için mevcut uygulama düzeyi; üç yıllık eğilim; uzlaşı düzeyi	Genel durumu sade biçimde görselleştirir, güçlü ve zayıf alanları belirginleştirir.
Kontrol listesi	12 ilkeye ilişkin 100'ün üzerinde ayrıntılı soru; evet/hayır/ geliştirilmekte/kapsam dışı yanıtları; kanıt alanı	Göstergelerin arkasındaki kurumsal ve uygulamaya ilişkin koşulları detaylandırır.
Eylem planı	Kısa, orta ve uzun vadeli eylemler; sorumlular, kaynaklar ve zamanlama	Teşhis bulgularını somut iyileştirme ve izleme gündemine dönüştürür.

2.5.3. Uygulama Düzeyinin, Eğilimin ve Uzlaşının Değerlendirilmesi

Mevcut durum değerlendirmesinde beş uygulama düzeyi ile "kapsam dışı" seçeneği kullanılır. "Mevcut ve yürürlükte" düzeyi, incelenen yönetişim koşulunun bütün temel unsurlarıyla mevcut olduğunu ve önemli bir uygulama sorunu bulunmadığını ifade eder. "Mevcut/yürürlükte ancak kısmen uygulanıyor" düzeyi, çerçevenin bulunduğunu ancak finansman, kapasite, düzenleyici yük, bürokratik süreç veya uygulama kapsamı gibi nedenlerle tam işlemediğini gösterir. "Mevcut/ yürürlükte ancak uygulanmıyor" düzeyi, düzenleme veya mekanizmanın resmiyette bulunmasına rağmen fiilen etkisiz ya da çok sınırlı kaldığını belirtir. "Taslak aşamasında/geliştirilmekte" düzeyi, ilgili çerçevenin henüz tamamlanmadığını fakat hazırlanmasına yönelik çalışmaların sürdüğünü; "mevcut/yürürlükte değil" düzeyi ise çerçevenin bulunmadığını ve geliştirilmesine yönelik belirgin bir girişim olmadığını ifade eder (Tablo 6).

Baz değerlendirmesine ek olarak paydaşlardan üç yıl sonraki beklenen yönü; iyileşme, durağanlık veya gerileme şeklinde belirtmeleri istenir. Böylece mevcut görünüm geleceğe yönelik beklentiden ayrıştırılır. Ayrıca değerlendirme üzerinde paydaşlar arasındaki uzlaşı; güçlü, kabul edilebilir veya zayıf düzeyde işaretlenir. Uzlaşı göstergesi özellikle önemlidir; çünkü aynı ortalama değerlendirme, paydaşların büyük ölçüde aynı görüşte olduğu bir alanı da keskin biçimde ayrıştığı bir alanı da temsil edebilir.

Tablo 6. OECD Su Yönetişimi Çerçevesi trafik ışığı sisteminde uygulama düzeyleri

Düzey	Anlamı	Türkiye çalışmasında yorumlama
Mevcut ve yürürlükte	Çerçeve bütün temel unsurlarıyla işler durumdadır	Güçlü yön; sürdürülebilirliğin ve iyi uygulamanın korunması gerekir
Mevcut/yürürlükte ancak kısmen uygulanıyor	Çerçeve vardır ancak uygulama eksik veya eşitsizdir	Uygulama, kapasite, finansman veya koordinasyon boşluğu incelenir
Mevcut/yürürlükte ancak uygulanmıyor	Düzenleme vardır fakat fiili etkisi çok sınırlıdır	Mevzuat-uygulama farkı ve uygulama engelleri öncelikli incelenir
Taslak aşamasında/ geliştirilmekte	Mekanizma henüz tamamlanmamıştır	Devam eden çalışmaların kapsamı, takvimi ve sahipliği değerlendirilir
Mevcut ve yürürlükte değil	Çerçeve bulunmamaktadır	İhtiyaç, uygun model ve sorumlu kurum için tavsiye geliştirilir
Kapsam dışı	Gösterge değerlendirme bağlamıyla ilgili değildir	Gerekçesi açıkça kaydedilir; puanlamaya dâhil edilmez

2.5.4. OECD'nin Önerdiği 10 Aşamalı Değerlendirme Süreci ve Türkiye Uygulaması

OECD metodolojisi hazırlık, teşhis ve eylem olmak üzere üç temel adımda ilerleyen on aşamalı bir süreç önermektedir. Hazırlık aşaması değerlendirmeyi yürütecek kurumsal zemini ve katılım kurallarını kurar; teşhis aşaması çok paydaşlı değerlendirme yoluyla kanıta dayalı ortak bir durum tespiti üretir; eylem aşaması ise bulguları mevcut politika ve planlarla ilişkilendirerek sorumluluk, takvim ve izleme mekanizmalarına dönüştürür.

Tablo 7. OECD'nin önerdiği 10 aşamalı değerlendirme süreci (OECD, 2018)

1. HAZIRLIK	2. TEŞHİS	3. EYLEM
1. Öncü kurumun rol ve sorumluluklarının teyit edilmesi 2. İlkeler ve gösterge çerçevesinin anlaşılması 3. Amaç ve kapsamın belirlenmesi 4. Paydaşların ve temel motivasyonlarının haritalanması 5. Bağımsız ve güvenilir bir kolaylaştırıcının görevlendirilmesi 6. Sürecin usul ve kuralları üzerinde uzlaşılması	7. Su yönetişimi sisteminin trafik ışığı ve kontrol listesi kullanılarak çok paydaşlı çalıştaylarda değerlendirilmesi ve eylem planının hazırlanması	8. Eylemlerin mevcut politika çerçeveleri, stratejiler ve planlarla ilişkilendirilmesi 9. İlerlemeyi izlemek üzere hesap verebilirlik sürecinin kurulması 10. Öz değerlendirmenin üç yıl sonra tekrarlanmasının değerlendirilmesi **Eylem aşaması, değerlendirme bulgularının somut sorumluluklara, kaynaklara, takvime ve izleme düzenine dönüştürülmesini sağlar.**
Şeffaflık · Tarafsızlık · Açıklık ve kapsayıcılık · Geleceğe dönüklük · Paydaş sahiplenmesi		

SUEN tarafından yürütülen "Türkiye'de Su Yönetişiminin OECD Su Yönetişimi İlkeleri Işığında Değerlendirilmesi" çalışması, Bölüm 2'de ayrıntılı olarak açıklanan OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesi temel alınarak iki aşamalı bir değerlendirme süreci şeklinde kurgulanmıştır. Çalışmanın hazırlık aşamasında, OECD tarafından önerilen ve Ek 1'de sunulan 36 gösterge sorusu esas alınarak, Şekil 1'de belirtilen ilgili paydaş gruplarının görüşlerini almaya yönelik bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Mevcut durumunun değerlendirilmesi (teşhis) aşamasında ise anket yoluyla elde edilen bulgular, OECD tarafından önerilen "Trafik Işığı (Renk Kodlu Değerlendirme)" yöntemi kullanılarak değerlendirilmiş ve bu yayın kapsamında raporlanmıştır.

Bu rapor, OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesi doğrultusunda gerçekleştirilen ilk durum tespitinin sonuçlarını ve genel tavsiyelerini sunmakta olup, önümüzdeki dönemde üç yıllık eğilim serilerinin oluşturulması ve daha geniş paydaş katılımının sağlanması suretiyle elde edilen bulguların değerlendirilmesi ve ülkemizde su yönetişiminin güçlendirilmesine yönelik eylem tavsiyelerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Bununla birlikte, mevcut değerlendirme çalışması, su yönetişiminin statik bir görünümünü ortaya koymanın ötesinde, sürekli izleme, değerlendirme ve öğrenme sürecinin başlangıç aşaması olarak ele alınmaktadır. Bu kapsamda, çalışmadan elde edilen bulgu ve sonuçların, OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesinde yer alan detaylı kontrol listesi sorularından da yararlanılarak, önümüzdeki dönemde ilgili paydaşların katılımıyla gerçekleştirilecek çalıştaylar aracılığıyla ayrıntılı biçimde değerlendirilmesi planlanmaktadır. Söz konusu çalıştaylarda, mevcut değerlendirme sonuçları paydaşlarla birlikte ele alınarak uzlaşı düzeyinin yeniden test edilmesi, farklı paydaş grupları arasındaki değerlendirme farklılıklarının ortaya konulması ve zaman içerisinde meydana gelen değişimin izlenmesine yönelik üç yıllık bir eğilimin oluşturulması hedeflenmektedir.

Öte yandan, bu çalışmada ortaya konulan genel eylem alanlarının, ilgili paydaşlarla gerçekleştirilecek istişareler yoluyla ayrıntılandırılması ve önceliklendirilmesi öngörülmektedir. Böylelikle mevcut çalışma, yalnızca ülkemiz su yönetişiminin güçlü ve geliştirilmesi gereken yönlerini ortaya koymakla kalmamakta; aynı zamanda tespit edilen yönetişim boşluklarının giderilmesine yönelik somut ve uygulanabilir eylemler için bir zemin sunmaktadır. Bu eylemlerin paydaşlar tarafından sahiplenilmesi, sürecin sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir.

Diğer Ülkelerdeki Uygulama Örnekleri (OECD, 2022)

Fas, OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesi'ni Sebou Nehir Havzası Ajansı (ABH Sebou) liderliğinde, 40.000 km²'lik çok sektörlü bir havza ölçeğinde uygulamıştır. Süreç, ilk çalıştayda paydaş girdilerinin alınması, ardından havza ajansının bu verileri analiz ederek trafik ışığı değerlendirmesini ve kontrol listelerini önceden tamamlaması esasına dayanmaktadır. Hazırlanan taslak değerlendirme ikinci çalıştay öncesinde incelemeleri için paydaşlarla paylaşılmış ve çalıştay sonucunda 30'dan fazla paydaşın tam uzlaşısıyla somut ve kapsayıcı bir Eylem Planı kabul edilmiştir.

İskoçya, OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesi'ni ulusal ölçekte ve İskoç Hükümeti liderliğinde uygulayarak kamu, akademi ve özel sektör gibi tüm su paydaşlarını kapsayan bir mevcut durum analizi ve eylem planı hazırlamıştır. Çalıştaylar öncesinde mevzuat ve strateji belgeleri taranarak veriler paydaşlarla paylaşılmış ve paydaş diyalogu süreci daha etkin kılınmıştır. Yönetişim boşluklarının Trafik Işığı Sistemi ile haritalandırıldığı bu 4 aşamalı süreç sonunda Aarhus Sözleşmesi'ne uyum, veri paylaşımı ve ulusal kapasite geliştirme gibi kararlara zemin hazırlayan ve ülkenin genel su politikalarına doğrudan yön veren sürekli bir karar alma mekanizması oluşturulmuştur.

İspanya, OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesi'ni Segura Nehir Havzası Bölgesi'nde (SRBD) İspanya Su Temin ve Kanalizasyon Birliği (AEAS) liderliğinde havza ölçeğinde uygulamıştır. Yarı kurak ve AB Su Çerçeve Direktifi hedeflerine ulaşmada yapısal zorluklar yaşanan havzada, süreç boyunca Murcia Bölgesi'ndeki hükümet değişikliğinin getirdiği kesintiler, zaman ve teknik arka plan materyali eksikliği ile devam eden şiddetli kuraklık nedeniyle paydaş katılımının düşük kalması gibi yönetimsel ve iklimsel zorluklarla karşılaşılmıştır. Süreç sonucunda, mevcut durum analizi süreçlerinin başarısı için sağlam bir teknik altyapının, zamanında veri paylaşımının ve politik istikrar gibi temel çerçeve koşulların hayati önem taşıdığı sonucu somut bir şekilde ortaya konulmuştur.

Avusturya, OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesi'ni birlikte üretme (co-creation) ve yüksek paydaş katılımına dayalı etkileşimli bir yaklaşımla ulusal düzeyde uygulamıştır. İlk çalıştayda salon geneline yerleştirilen büyük posterler aracılığıyla paydaşların her bir yönetişim kategorisine dair bireysel değerlendirmelerini serbestçe işaretlemeleri sağlanmış; ardından renk puanları sayılarak odadaki ortak uzlaşıyı yansıtan nihai skorlar belirlenmiştir. Çelişkili veya farklı görüş alan göstergelerin ikinci çalıştayda açık diyalogla derinlemesine ele alındığı bu kademeli süreç, temel senaryolar üzerinden çok paydaşlı tartışmaları tetiklemiş ve trafik ışığı sistemi üzerinde neredeyse oy birliğiyle uzlaşma sağlanarak süreç başarıyla tamamlanmıştır.

Hollanda, OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesi'ni Deltares, Utrecht Üniversitesi ve KWR Su Döngüsü Araştırma Enstitüsü ortaklığında, 2,5 milyon nüfuslu Noord-Brabant eyaleti ölçeğinde uygulamıştır. Süreç, ilk çalıştayda paydaşların gösterge çerçevesinin uygulanmasının temel amacını denetleme, değerlendirme, öğrenme/yansıtma veya benchmarking seçenekleri arasından belirlemesi esasına dayanmış ve paydaşların çoğunluğunun öz denetim ve yansıtma ihtiyacını öne sürerek denetleme amacını seçmesiyle şekillenmiştir. Değerlendirmenin temel mantığı üzerinde sağlanan bu ön uzlaşma sonrası paydaşların karşıt görüşleri tartışarak göstergeleri eyalet düzeyindeki uygulama seviyelerine göre trafik ışığı sistemi üzerinden renklerle oylamaları sağlanmıştır.

3. TÜRKİYE'DE SU YÖNETİŞİMİNİN MEVCUT DURUMU

Genel görünüm

Türkiye'de su yönetişimi; su kaynaklarının korunması, geliştirilmesi, tahsisi ve kullanımının yanı sıra içme suyu ve atıksu hizmetleri, sulama, taşkın ve kuraklık yönetimi, su kalitesi, halk sağlığı, enerji ve sınıraşan sular gibi birbirine bağlı politika alanlarını kapsayan çok düzeyli bir yapıya sahiptir. Yıllık teknik ve ekonomik olarak kullanılabilir su potansiyelinin yaklaşık 112 milyar m^3, kişi başına düşen yıllık kullanılabilir su miktarının ise yaklaşık 1.300 m^3 düzeyinde olması, Türkiye'yi su stresi yaşayan ülkeler arasında konumlandırmaktadır. Nüfus artışı, kentleşme, ekonomik faaliyetler ve iklim değişikliği bu baskıyı artırırken, suyun yalnızca altyapı yatırımlarıyla değil; kurumlar arası eşgüdüm, havza ölçeğinde planlama, katılım, şeffaflık, hesap verebilirlik ve mali sürdürülebilirlik ilkeleriyle yönetilmesini zorunlu kılmaktadır (SUEN, 2025).

Türkiye'nin su politikası son yıllarda arz ağırlıklı ve sektörel yaklaşımdan; su miktarı ile kalitesini birlikte ele alan, havza ölçeğini esas alan ve iklim risklerini gözeten bütünleşik su kaynakları yönetimine doğru evrilmiştir. Avrupa Birliği su müktesebatına, özellikle Su Çerçeve Direktifi'ne uyum çalışmaları; nehir havza yönetim planlarının, sektörel su tahsis planlarının, su kalitesi izleme programlarının, taşkın ve kuraklık yönetim planlarının geliştirilmesini hızlandırmıştır. Bu dönüşüm, OECD Su Yönetişimi İlkeleri'nin etkililik, verimlilik ile güven ve katılım boyutlarıyla da örtüşmektedir.

Kurumsal ve çok düzeyli yapı

Su kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve kullanımına ilişkin politikaların oluşturulması ve uygulanmasında Tarım ve Orman Bakanlığı merkezi konumdadır. Bakanlık bünyesindeki Su Yönetimi Genel Müdürlüğü; havza yönetim planları, su kalitesi, tahsis, taşkın ve kuraklık politikaları ile kurumlar arası koordinasyon işlevlerini yürütmektedir. Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü ise baraj, iletim hattı, sulama ve taşkın koruma tesisleri gibi büyük ölçekli hidrolik yatırımların planlanması ve gerçekleştirilmesinden; yeraltı sularının geliştirilmesi ve izlenmesinden; hidroelektrik projeleri ile taşkınlara karşı yapısal tedbirlerden sorumludur. Türkiye Su Enstitüsü (SUEN) bilimsel araştırma, politika tavsiyeleri üretme, kapasite geliştirme ve ulusal ve uluslararası bilgi paylaşımı işlevleriyle bu yapıyı desteklemektedir.

Su yönetişiminin yatay boyutunda farklı bakanlık ve kuruluşlar tamamlayıcı görevler üstlenmektedir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı çevrenin korunması, su kirliliğinin önlenmesi, atıksu yönetimi ve iklim politikalarından; Sağlık Bakanlığı içme ve kullanma suyu ile yüzme suyu kalitesinin halk sağlığı açısından gözetiminden sorumludur. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

hidroelektrik, jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli sular; Dışişleri Bakanlığı sınıraşan sular; İçişleri Bakanlığı yerel idarelerin idari gözetimi; Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD), DSİ ile beraber taşkınlara ilişkin acil müdahale; Strateji ve Bütçe Başkanlığı ise kamu yatırım programı ve kaynak tahsisi bakımından sistemin önemli aktörleridir. İlbank, yerel yönetimlerin su ve atıksu altyapısı yatırımlarının finansmanında ve teknik destek sağlanmasında kritik rol oynamaktadır.

Yerel düzeyde büyükşehir belediyelerine bağlı 30 su ve kanalizasyon idaresi, nüfusun yaklaşık %78'ine içme suyu ve atıksu hizmeti sunmaktadır. Büyükşehir olmayan illerde belediyeler ile il özel idareleri, kırsal yerleşimlerde ise ilgili yerel birimler hizmet sunumunda görev almaktadır. Tarımsal sulamada DSİ'nin inşa ettiği tesislerin önemli bölümü sulama birlikleri ve kooperatifler tarafından işletilmektedir. Organize sanayi bölgeleri, özel sektör işletmeleri, meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler de su kullanımı, atıksu yönetimi, araştırma, yenilik ve katılımcı karar alma süreçlerinde tamamlayıcı paydaşlardır.

Havza ölçeğinde koordinasyon ve katılım

Türkiye'nin 25 hidrolojik havzası, su planlamasının temel mekânsal birimini oluşturmaktadır. Ulusal Su Kurulu ulusal politika ve stratejiler için üst düzey koordinasyon zemini sağlarken; Havza Su Kurulları ile İl Su Kurulları, merkezi kurumların taşra teşkilatlarını, yerel yönetimleri, su ve kanalizasyon idarelerini, sulama birliklerini, organize sanayi bölgelerini, üniversiteleri, meslek ve sivil toplum kuruluşlarını bir araya getirmektedir. Bu yapı, merkezi ve yerel kararların uyumlaştırılması, havza planlarının uygulanmasının izlenmesi ve yerel bilginin karar süreçlerine taşınması bakımından önem arz etmektedir.

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI

Strateji ve Bütçe Başkanlığı
Kamu Yatırım Programı ve Kaynak Tahsisi

ULUSAL

Tarım ve Orman Bakanlığı
Su Kaynaklarının Planlanması, Geliştirilmesi ve Korunması
- Su Yönetimi Genel Müd.
- Devlet Su İşleri Genel Müd.
- Türkiye Su Enstitüsü

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
Su Kalitesi ve Atıksu Kontrolü, İklim Değişikliği
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü
- İLBANK
  Yerel Yönetim Yatırımları için Finansman

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular

Sağlık Bakanlığı
İçme ve Yüzme Suyu Kalitesi

İçişleri Bakanlığı
Yerel Yönetimlerin Denetimi
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)
  Sel ve Taşkın Acil Durum Müdahalesi

Dışişleri Bakanlığı
Sınıraşan Sular

BÖLGESEL/HAVZA

- Havza Su Kurulları
- Bakanlık ve Devlet Su İşleri Bölge Müdürlükleri
- İLBANK Bölge Müdürlükleri
- Bakanlık Bölge Müdürlükleri

İL DÜZEYİ

- İl Su Kurulları
- Tarım ve Orman İl Müdürlükleri
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlükleri
- Sağlık İl Müdürlükleri
- Valilikler
  İl Özel İdareleri
  Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları
- (Büyükşehir) Belediyeler
  Su ve Kanalizasyon İdareleri

Şekil 4. *Türkiye'de Su Yönetimi Yapısı (SUEN, 2025)*

4. SUEN ANKET ÇALIŞMASI: BULGULAR

Bu bölüm, Şekil 1'deki paydaş gruplarını temsilen 40 katılımcıdan elde edilen anket verilerini OECD Su Yönetişimi İlkelerinin üç boyutu (etkililik, verimlilik, güven ve katılım) çerçevesinde sunmaktadır. Anket, 12 ilkenin her biri için üç alt göstergenin (ne, kim, nasıl) ayrı ayrı değerlendirilmesi esasına göre tasarlanmış olup, toplam 36 çoktan seçmeli sorudan oluşmaktadır. Bölüm 2.5.3'te açıklanan uygulama düzeyinin, eğilim ve uzlaşı değerlendirilme yaklaşımı doğrultusunda, cevaplandırma sisteminde mevcut durumun değerlendirilmesi için beş uygulama düzeyi ile "kapsam dışı" seçeneği kullanılmıştır. Bu düzeyler, OECD'nin trafik ışığı (renk kodlu değerlendirme) yaklaşımıyla uyumlu olarak; "mevcut/yürürlükte" (yeşil), "mevcut/yürürlükte ancak kısmen uygulanıyor" (açık sarı), "mevcut/yürürlükte fakat uygulanmıyor" (sarı), "taslak aşamasında" (turuncu) ve "mevcut/yürürlükte değil" (kırmızı) şeklinde sınıflandırılmış; "kapsam dışı" kalan göstergeler ise gri olarak kodlanmıştır. Bu kodlama, bulguların hem metin hem de tablo formatında görsel olarak karşılaştırılabilir şekilde sunulmasına imkân tanımaktadır.

Şekil 5. *Anket değerlendirmesinde kullanılan trafik ışığı düzeylerinin sınıflandırması*

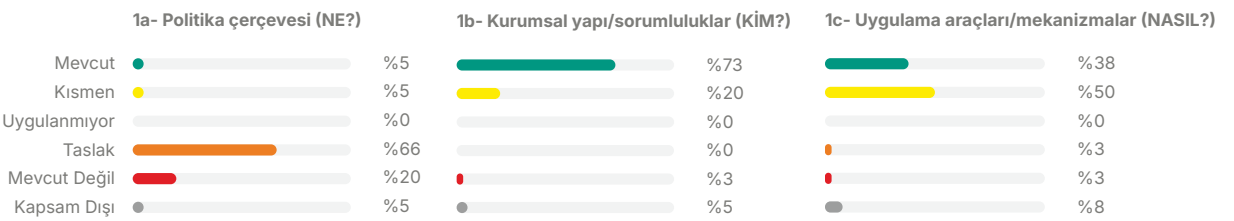
ETKİLİLİK (İlkeler 1 – 4)

Etkililik boyutu; su yönetişiminde politika hedeflerini netleştirmeyi, rol ve sorumlulukları uygun kurumsal yapılara devretmeyi ve hedeflenen çıktılara ulaşmak için gerekli kapasiteyi geliştirmeyi kapsar.

İlke 1 - Net Görevler ve Sorumluluklar

Su yönetişimindeki görev ve sorumlulukların netliği; yasal/düzenleyici çerçeve (1a), kurumsal mevcudiyet (1b) ile görev ve sorumlulukların değerlendirilmesi ve güncellenmesine yönelik uygulamalar (1c) çerçevesinde incelenmiştir.

1a. *Su Kanunu mevcut mu, mevcutsa uygulama düzeyi nedir?*
1b. *Su politikalarının geliştirilmesinde, su ile ilgili temel sorumluluklara sahip bakanlık veya merkezi ajans mevcut mudur?*
1c. *Görev ve sorumlulukları gözden geçirme, eksiklikleri teşhis etme ve gerektiğinde değişiklikler yapılabilmesi için gerekli mekanizmalar bulunmakta ve uygulanmakta mıdır?*

Şekil 6. *İlke 1 – Su yönetişiminde görev ve sorumlulukların netliğine ilişkin göstergelerin dağılımı*

İlke 1 göstergeleri ayrı ayrı incelendiğinde, sorumlu kurumların varlığı (1b), yasal çerçeve (1a) ve görev-sorumlulukların değerlendirilmesi ile güncellenmesine yönelik uygulamalara/süreçlere (1c) göre belirgin biçimde daha güçlü bir tablo ortaya koymaktadır.

Anket katılımcılarının %73'ü su politikalarının geliştirilmesinden sorumlu kurumların mevcut ve yürürlükte olduğunu belirtirken, Su Kanunu'na ilişkin değerlendirmelerde (1a) %66 oranında "taslak aşamasında", %20 oranında ise "mevcut değil" yanıtı verilmiştir. Görev ve sorumlulukların değerlendirilmesine ilişkin uygulamalar (1c) ise "kısmen uygulanıyor" seçeneği %50 ile öne çıkarken, %38'i bu tür uygulamaların mevcut ve yürürlükte olduğunu değerlendirmiştir.

Katılımcılar, yetki ve görev dağılımının birden fazla bakanlık ve kuruluş arasında dağınık bir görünüm sergilediğini ve bu durumun başta atıksu yönetimi ve havza yönetimi olmak üzere çeşitli alanlarda koordinasyon sorunlarına yol açtığını ifade etmiştir. Ulusal Su Planı'nın (2026-2035) onaylanması ve Su Kanunu'na yönelik hazırlık çalışmalarının yürütülmesi olumlu gelişmeler olarak değerlendirilirken, kanun taslağının yasalaşma sürecinin uzamasının kurumlar arası yetki paylaşımına ilişkin güçlüklerle bağlantılı olduğu vurgulanmıştır. Kurumsal görevlerin ve sorumlulukların

değerlendirilmesi ve güncellenmesine ilişkin belirli uygulamaların stratejik planlar ve kalkınma planları çerçevesinde yürütüldüğü, ancak bu sürecin daha düzenli ve sistematik bir mekanizmaya kavuşturulması gerektiği değerlendirilmektedir.

İlke 1 sonuçları, su yönetiminden sorumlu kurumsal yapıların büyük ölçüde oluşturulduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, yetki ve sorumlulukların kurumlar arasında daha net tanımlanması, koordinasyon mekanizmalarının güçlendirilmesi ve kapsamlı bir yasal çerçevenin tamamlanmasına yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

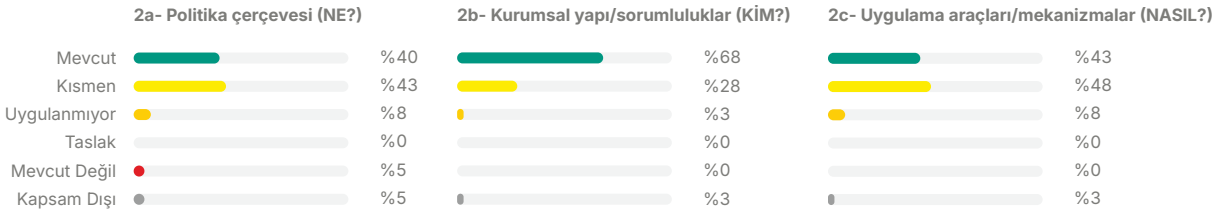
İlke 2 - Havza Yapısı içinde Uygun Ölçekler

Su kaynaklarının doğal havza sınırları temelinde yönetilmesini esas alan bu ilke; entegre su kaynakları yönetimi politikaları (2a), havza yönetim kurumları (2b) ve çok düzeyli iş birliği mekanizmaları (2c) kapsamında incelenmiştir.

Katılımcılar, havza yönetiminden sorumlu kurumsal yapıların varlığını (2b), %68 oranında "mevcut" ve %28 oranında "kısmen uygulanıyor" olarak değerlendirmiştir. Buna karşılık, entegre su kaynakları yönetimine ilişkin politika ve stratejilerde (2a) "kısmen uygulanıyor" seçeneği %43 ile öne çıkarken, çok düzeyli iş birliği mekanizmalarında (2c) bu oran %48'e ulaşmaktadır. Bu bulgular, kurumsal yapıların varlığının uygulama kapasitesine tam olarak yansımadığını ve özellikle politika ile iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Katılımcılar, Havza ve İl Su Kurulları gibi yapıların oluşturulmasını önemli bir kurumsal gelişme olarak değerlendirmekle birlikte, bu yapıların kararlarının bağlayıcılığı ile uygulamadaki etkinliğinin sınırlı kaldığını belirtmiştir. Havza koruma planlarının onay süreçlerinin uzun sürmesinin uygulamada zorluklar yarattığı, havza bazlı planlama çalışmalarının ise sahadaki uygulamalarla daha etkin şekilde desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, kurumlar arası bilgi paylaşımı ve koordinasyonun ortak platformlar aracılığıyla güçlendirilmesinin iş birliğinin etkinliğini artıracağı değerlendirilmiştir.

2a. *Entegre su kaynakları yönetimine ilişkin politika ve stratejiler bulunmakta ve uygulanmakta mıdır?*
2b. *Su kaynaklarının havza ölçeğinde yönetiminden sorumlu kurum(lar) mevcut mudur?*
2c. *Su kaynaklarının yönetimi için suyla ilgili kullanıcılar ve yerel, havza, bölgesel, ulusal yönetim düzeyleri arasında işbirliği mekanizmaları var mıdır?*

Şekil 7. *İlke 2 – Su kaynaklarının doğal havza esasında yönetilmesine ilişkin göstergelerin dağılımı*

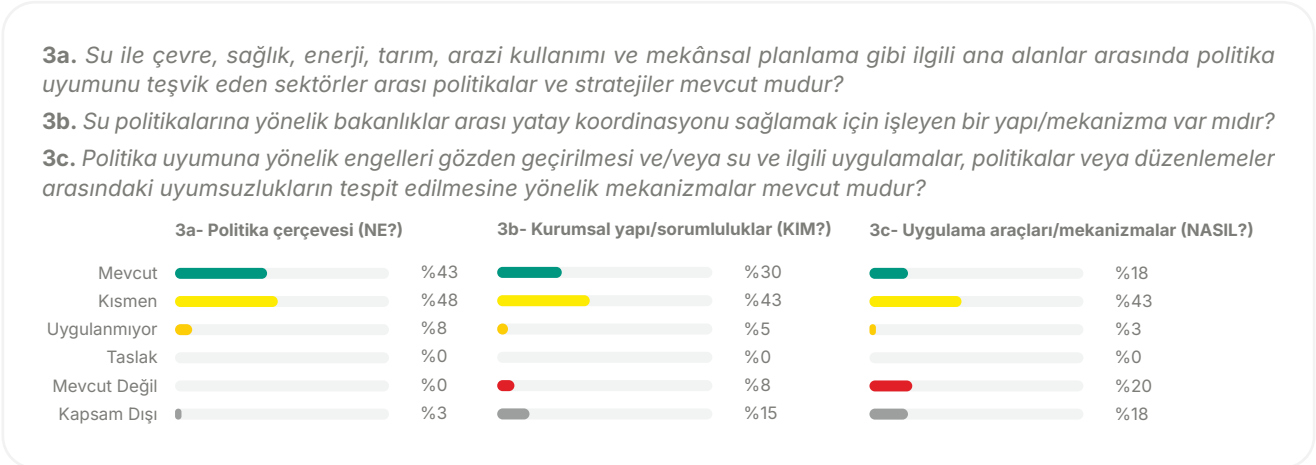
İlke 2 sonuçları, havza yönetimine ilişkin kurumsal yapının, politika çerçevesi ve uygulama mekanizmalarına kıyasla daha ileri bir aşamada bulunduğunu göstermektedir. Buna karşılık, entegre su kaynakları yönetimine ilişkin politikaların uygulanması ile kurumlar arası iş birliği ve bilgi paylaşımının güçlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

İlke 3 - Politika Uyumu

Su politikasının çevre, sağlık, enerji, tarım ve mekânsal planlama gibi ilgili sektörlerle tutarlılığını ve bütünlüğünü ölçen bu ilke; sektörler arası politikalar ve stratejilerin mevcudiyeti (3a), bakanlıklar arası koordinasyon (3b) ve uyumsuzluk tespit mekanizmaları (3c) kapsamında değerlendirilmiştir.

Anket sonuçları, sektörler arası politika uyumunu destekleyen politika ve stratejilerin mevcut olmakla birlikte uygulama düzeyinin sınırlı kaldığını göstermektedir. 3a göstergesinde katılımcıların %43'ü ilgili politika ve stratejilerin mevcut olduğunu belirtirken, %48'i bunların yalnızca kısmen uygulandığını değerlendirmiştir. Bakanlıklar arası koordinasyon yapısına ilişkin değerlendirmelerde ise katılımcıların %30'u mekanizmaların mevcut olduğunu, %43'ü ise kısmen uygulandığını ifade etmiştir (3b). Sektörler arası politika uyumsuzluklarının belirlenmesi ve giderilmesine yönelik mekanizmalara ile ilgili görüş ayrılıkları mevcuttur. Katılımcıların yaklaşık %60'ı mekanizmaların mevcut ya da kısmen uygulandığını savunurken, %40'ı uygulanmadığını veya mevcut olmadığını belirtimiştir (3c).

Ulusal Su Planı'nın (2026-2035) yürürlüğe girmesi ile Ulusal Su Kurulu, Havza Su Kurulları ve İl Su Kurulları'nın oluşturulması, sektörler arası politika uyumunun güçlendirilmesine yönelik önemli kurumsal adımlar olarak değerlendirilmektedir. Buna karşın, katılımcılar koordinasyon mekanizmalarının büyük ölçüde proje bazlı yürütüldüğünü, bu nedenle daha bütüncül, kurumsallaşmış ve süreklilik arz eden bir yapıya ihtiyaç bulunduğunu vurgulamıştır.

Şekil 8. *İlke 3 – Su politikalarının uyumu ve bütünlüğüne ilişkin göstergelerin dağılımı*

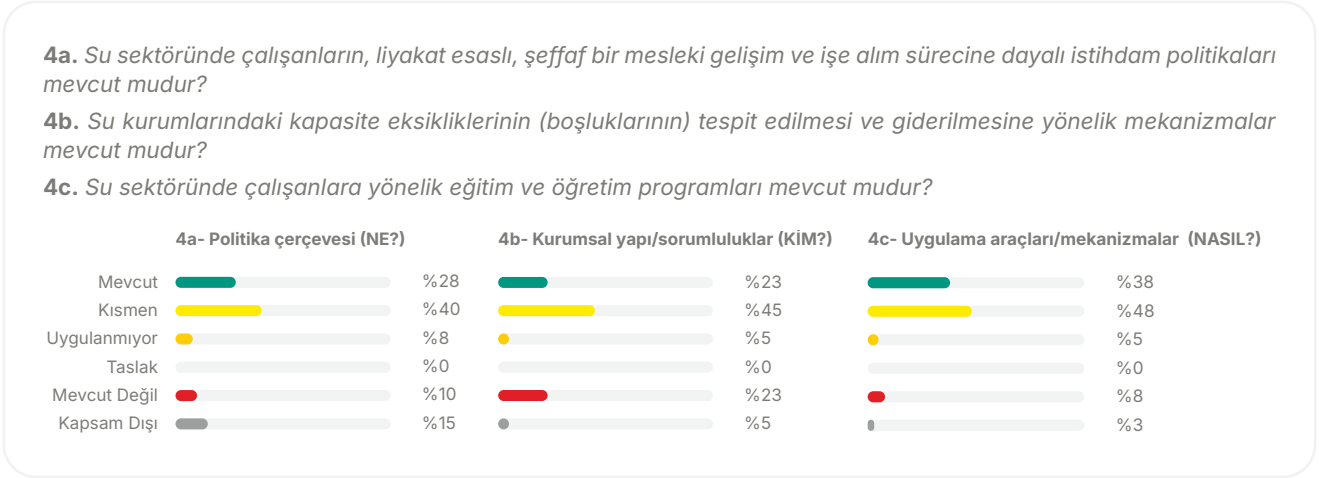
İlke 3 sonuçları, sektörler arası uyumu destekleyen politikaların/stratejilerin ve kurumsal çerçevenin belirli ölçüde oluşturulduğunu, ancak uygulama ve koordinasyon boyutunda önemli gelişim alanları bulunduğunu göstermektedir. Bakanlıklar arası koordinasyonun daha sistematik hale getirilmesi bir ihtiyaç olarak vurgulanmaktadır. Özellikle, sektörler arası politika uyumsuzluklarının sistematik biçimde tespit edilmesi ve giderilmesine yönelik uygulamalar, bu alandaki öncelikli gelişim alanlarından biri olarak öne çıkmaktadır.

İlke 4 - Kapasite

Su sektöründe yeterli insan kaynağının ve kurumsal kapasitenin devamlılığının sağlanmasına odaklanan bu ilke; istihdam politikaları (4a), kapasite boşluğu tespit mekanizmaları (4b) ve eğitim programları (4c) boyutlarında incelenmiştir.

Eğitim ve öğretim programlarına ilişkin gösterge (4c), diğer göstergelere kıyasla daha yüksek düzeyde değerlendirilmiştir. Katılımcıların %38'i eğitim programlarının mevcut olduğunu, %48'i ise mevcut olmakla birlikte kısmen uygulandığını belirtmiştir. İstihdam politikalarına ilişkin göstergede (4a) "kısmen uygulanıyor" seçeneği %40 ile öne çıkarken, kapasite boşluklarının belirlenmesi ve giderilmesine yönelik mekanizmalarda (4b) bu oran %45 olarak gerçekleşmiştir. Bu bulgular, su sektöründe kapasite geliştirmeye yönelik politika ve uygulamaların mevcut olmakla birlikte etkinliğinin artırılmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Katılımcılar, eğitim faaliyetlerinin kurumların ihtiyaçları doğrultusunda yürütüldüğü, ancak sistematik ve sürekli bir kapasite geliştirme yaklaşımının henüz tam olarak oluşturulamadığı ifade edilmiştir. Ayrıca, uzmanlaşma ve yetkinliğe dayalı kariyer gelişiminin desteklenmesi ile kapasite boşluklarının düzenli olarak analiz edilmesine yönelik mekanizmaların güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Şekil 9. *İlke 4 – Kapasite gelişimine ilişkin göstergelerin dağılımı*

İlke 4 sonuçları, su sektöründe kapasite geliştirmeye yönelik uygulamaların mevcut olduğunu, ancak bunların daha sistematik, sürdürülebilir ve bütüncül bir yaklaşımla yürütülmesi gerektiğini göstermektedir. Kapasite ihtiyaçlarının düzenli olarak belirlenmesi, eğitim faaliyetlerinin sistematik hale getirilmesi ve uzmanlaşmaya dayalı kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi bu ilke kapsamında öncelikli gelişim alanları olarak öne çıkmaktadır.

VERİMLİLİK (İlkeler 5–8)

Verimlilik boyutu, su yönetişimi hedeflerine toplumsal faydayı en üst düzeye çıkaracak ve kaynakların etkin kullanımını sağlayacak şekilde ulaşılabilmesini değerlendirmektedir. Bu boyut; veri ve bilgi yönetimi, sürdürülebilir finansman, yasal ve düzenleyici çerçeveler ile yenilikçilik ilkelerini kapsamaktadır.

İlke 5 - Veri ve Bilgi

Kanıta dayalı su yönetişimi için gerekli veri ve bilgi altyapısını ele alan bu ilke; su bilgi sistemleri (5a), resmi su istatistiklerinin üretimine ilişkin kurumsal yapı (5b) ve veri boşluklarının belirlenmesine yönelik mekanizmalar (5c) kapsamında incelenmiştir.

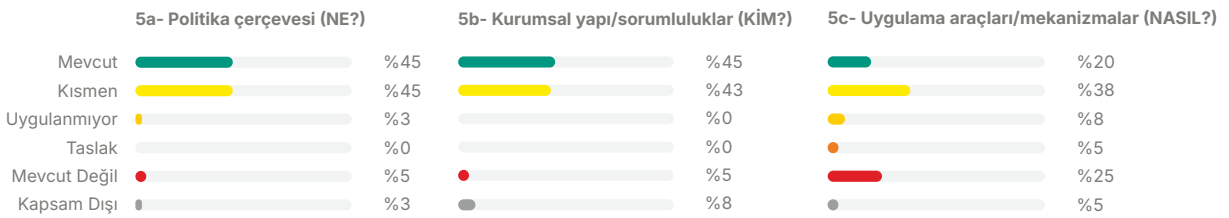
Gösterge 5a (su bilgi sistemlerinin mevcudiyeti) ile 5b'ye (resmi su istatistiklerinden sorumlu kurumların varlığı) ilişkin sonuçlar benzer bir görünüm sergilemektedir. Her iki göstergede de katılımcıların %45'i ilgili sistem ve kurumların mevcut ve yürürlükte olduğunu belirtirken, %45'i ise bunların mevcut olmakla birlikte kısmen uygulandığını ifade etmiştir. Buna karşılık, veri boşlukları ve veri uyumsuzluklarının belirlenmesine yönelik mekanizmalar (5c) daha düşük düzeyde değerlendirilmiştir. Katılımcıların %38'i bu mekanizmaların kısmen uygulandığını, %25'i mevcut olmadığını, %20'si ise mevcut olduğunu belirtmiştir. Bu bulgular, veri ve bilgi yönetimine ilişkin mevcut yapıların geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Özellikle veri boşlukları ile kurumlar arası veri uyumsuzluklarının sistematik olarak izlenmesi ve giderilmesine yönelik mekanizmaların güçlendirilmesi, bu ilke kapsamında öne çıkan başlıca gelişim alanlarından biridir.

Katılımcılar, ilgili bakanlıklar ve belediyeler bünyesinde farklı veri altyapılarının (hidrolojik gözlem ağı, CBS portalı ve su veri tabanı, SCADA sistemleri vb.) mevcut olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, kurumlar arasında veri paylaşımı, veri güncelliği ve veri uyumluluğu konularında çeşitli eksiklikler bulunduğu da vurgulanmıştır. Veri tekrarları ve veri boşluklarının sistematik olarak izlenmesine yönelik mekanizmaların geliştirilmesi öncelikli ihtiyaçlar arasında gösterilmiştir.

5a. *Güncel, tutarlı ve karşılaştırılabilir su bilgi sistemleri mevcut mudur?*

5b. *Standardize edilmiş, uyumlaştırılmış ve resmi su istatistiklerini üretmek, koordine etmek ve kamuoyuna açıklamakla görevli kamu kurum, kuruluş ve ajansları mevcut mudur?*

5c. *Veri boşluklarını (eksiklerini), veri çakışmalarını (mükerrerliği) ve gereksiz veri yükünü tespit edip incelemeye yönelik mekanizmalar mevcut mudur?*

Şekil 10. *İlke 5 - Veri ve bilgi yönetimine ilişkin göstergelerin dağılımı*

İlke 5 sonuçları, su yönetiminde veri ve bilgi altyapısına ilişkin temel yapıların mevcut olduğunu, ancak veri standardizasyonu, entegrasyonu ve veri yönetişimine ilişkin uygulamaların gelişmeye açık olduğunu göstermektedir.

İlke 6 - Finansman

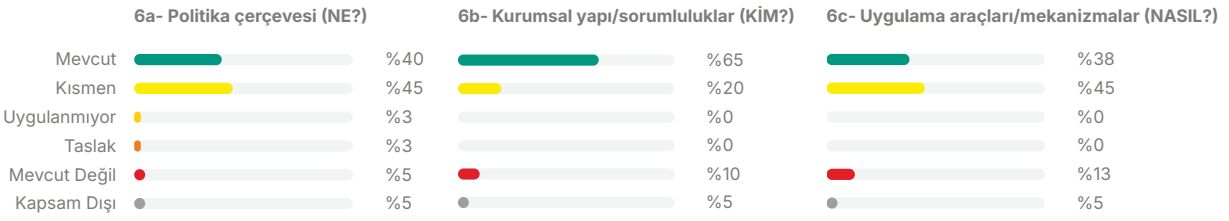
Su hizmetleri ve altyapısının sürdürülebilir finansmanını ele alan bu ilke; finansman politika ve düzenlemeleri (6a), gelirlerin tahsisi ve kullanımından sorumlu kurumsal yapılar (6b) ve uzun vadeli finansman mekanizmaları (6c) kapsamında incelenmiştir.

Gelir tahsisi ve kullanımından sorumlu kurumsal yapılara ilişkin gösterge (6b) için katılımcıların %65'i bu yapıların mevcut olduğunu, %20'si ise kısmen uygulandığını belirtmiştir. Buna karşılık, finansman düzenlemelerine ilişkin göstergede (6a) "kısmen uygulanıyor" seçeneği %45 ile öne çıkarken, %40 oranında "mevcut/yürürlükte" değerlendirmesi yapılmıştır. Benzer şekilde, uzun vadeli finansman mekanizmalarına ilişkin göstergede (6c) katılımcıların %45'i bu mekanizmaların kısmen uygulandığını, %38'i ise mevcut olduğunu ifade etmiştir.

6a. *Su kurumlarının görevlerini yerine getirmek için gerekli gelirleri sağlamasını destekleyen ve suyun sürdürülebilir ve verimli kullanımını teşvik eden düzenlemeler mevcut mudur?*

6b. *Su hizmetlerine dair gelir toplayan ve bunları uygun ölçekte tahsis eden kurumlar mevcut mudur?*

6c. *Kısa, orta ve uzun vadeli yatırım ve işletme ihtiyaçlarını değerlendirerek, buna dair sürdürülebilir finansman sağlayan mekanizmalar mevcut mudur?*

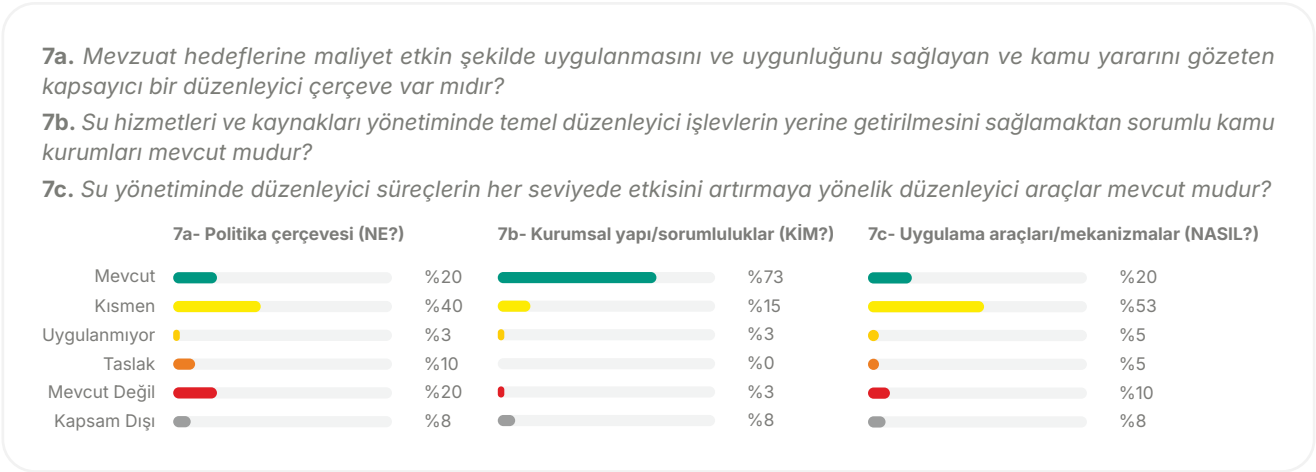
Şekil 11. *İlke 6 - Finansmana ilişkin göstergelerin dağılımı*

İlke 6 sonuçları, su sektöründe uzun vadeli ve bütüncül bir sürdürülebilir finansman mekanizmasının oluşturulması, maliyet geri kazanım yapısının güçlendirilmesi ve büyük ölçekli yatırımların finansmanına yönelik kurumsal kapasitenin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

İlke 7 - Düzenleyici Çerçeve

Su hizmetleri ve kaynakları yönetiminde kamu yararını gözeten etkin bir düzenleyici yapıyı ele alan bu ilke; düzenleyici çerçeve (7a), düzenleyici kurumsal yapı (7b) ve düzenleyici araçlar (7c) boyutlarında incelenmiştir.

Göstergeler birlikte değerlendirildiğinde, en yüksek "mevcut" oranı %73 ile düzenleyici işlevlerden sorumlu kamu kurumlarını ele alan 7b göstergesinde görülmektedir. Buna karşılık, kapsayıcı düzenleyici çerçeveyi (7a) ve düzenleyici araçları (7c) değerlendiren göstergelerde "kısmen uygulanıyor" seçeneği sırasıyla %40 ve %53 ile öne çıkmaktadır.

Şekil 12. *İlke 7 – Su yönetiminde düzenleyici çerçeveye ilişkin göstergelerin dağılımı*

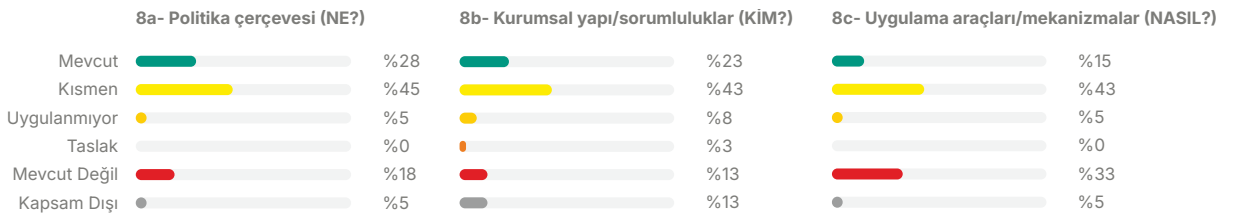
Katılımcılar, Türkiye'de su yönetimine ilişkin çok sayıda mevzuat ve kurumsal düzenlemenin bulunduğunu, ancak Su Kanunu'nun henüz yürürlüğe girmemiş olması sebebiyle bütüncül ve sade bir düzenleyici çerçevenin henüz oluşturulamadığını ifade etmiştir. Düzenleyici görevlerin ilgili bakanlıklar, belediyeler ve su kurulları gibi farklı kurum ve yapılar tarafından yürütüldüğü belirtilmiştir. Ayrıca havza yönetim planları, su verimliliği planları ve içme-kullanma suyu güvenliği planları gibi düzenleyici araçların mevcut olduğu, ancak bunların etkinliğinin ve kurumlar arası koordinasyonun güçlendirilmesine ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır.

İlke 7 sonuçları, düzenleyici kurumsal yapının görece daha güçlü olduğunu; ancak su yönetimine ilişkin düzenleyici çerçevenin bütüncül bir yapıya kavuşturulması ve düzenleyici araçların etkinliğinin artırılması gerektiğini göstermektedir.

İlke 8 - Yenilikçi Yönetişim

Su yönetiminde yenilikçiliği destekleyen yönetişim yapısını ele alan bu ilke; yenilik politikaları (8a), kurumsal destek mekanizmaları (8b) ve bilim-politika-uygulama arasındaki iş birliği (8c) boyutlarında değerlendirilmiştir.

8a. *Su yönetiminde yenilikçiliği (inovasyonu) destekleyen politika çerçeveleri ve teşvikleri mevcut mudur?*
8b. *Su yönetiminde, farklı seviyelerde, tabandan gelen girişimleri, diyaloğu ve sosyal öğrenmeyi teşvik eden kurumlar mevcut mudur?*
8c. *Bilim, politika ve uygulama arasındaki boşluğu kapatmaya yönelik bilgi ve deneyim paylaşım mekanizmaları mevcut mudur?*

Şekil 13. *İlke 8 – Yenilikçi yönetişime ilişkin göstergelerin dağılımı*

İlke 8 sonuçları incelendiğinde, yenilik politikaları (8a) ile tabandan gelen girişimleri destekleyen kurumsal yapılara (8b) ilişkin değerlendirmelerde "kısmen uygulanıyor" seçeneği sırasıyla %45 ve %43 ile öne çıkmaktadır. Buna karşılık, bilim, politika ve uygulama arasındaki bilgi ve deneyim paylaşım mekanizmaları ele alan 8c göstergesi en düşük değerlendirmeyi almış; katılımcıların yalnızca %15'i bu mekanizmaların mevcut olduğunu belirtirken, %33'ü mevcut olmadığını ifade etmiştir. Bu bulgular, özellikle bilim, politika ve uygulama arasındaki etkileşimi destekleyen bilgi paylaşım mekanizmaları ve platformların güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Katılımcılar, yeniliği ve bilgi paylaşımını destekleyen çeşitli mekanizmaların mevcut olduğunu belirtmekle birlikte, inovasyon politikalarının sistematik bir yapıya kavuşmadığı, yerel girişimlerin sınırlı ölçüde desteklendiğini ve özellikle üniversiteler ile kamu kurumları arasındaki bilgi transferi ve iş birliğinin güçlendirilmesine ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır.

> İlke 8 sonuçları, yenilikçiliği destekleyen politika ve uygulamalara ilişkin belirli bir altyapının oluşturulduğunu; ancak yenilik ekosisteminin kurumsallaştırılması, tabandan gelen girişimlerin desteklenmesi ve bilim-politika-uygulama arasındaki bilgi paylaşımının güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

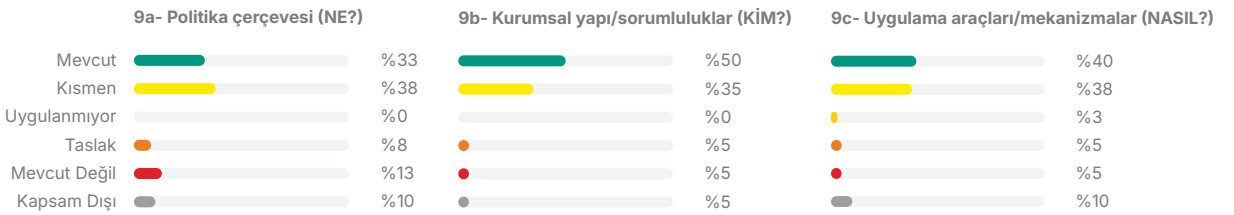
GÜVEN VE KATILIM (İlkeler 9–12)

Güven ve Katılım boyutu, su yönetişiminde paydaş katılımı ve hesap verebilirlik düzeyini ele almaktadır. Bu boyut; paydaş katılımı, ödünleşimlerin yönetimi, izleme ve değerlendirme ile bütünlük ve şeffaflık ilkelerini kapsamaktadır.

İlke 9 - Bütünlük ve Şeffaflık

Su yönetişiminde bütünlük, şeffaflık ve hesap verebilirliği ele alan bu ilke; etik ve şeffaflık çerçevesi (9a), yargı ve denetim mekanizmaları (9b) ile usulsuzlük risklerinin tespitine yönelik mekanizmalar (9c) kapsamında değerlendirilmiştir.

9a. *Etik ve şeffaflık ile ilgili olarak, su yönetimini de kapsayan yasal ve kurumsal çerçeveler mevcut mudur?*
9b. *Suyla ilgili ihlaller de dahil olmak üzere, kamu yararını koruyan yargı ve denetim mekanizmaları mevcut mudur?*
9c. *Su ile ilgili tüm kurumlarda, farklı seviyelerde potansiyel yolsuzluk nedenlerini ve risklerini, ayrıca diğer etik ve şeffaflık risklerini tespit etmeye yönelik mekanizmalar mevcut mudur?*

Şekil 14. *İlke 9 – Su yönetişiminde bütünlük, şeffaflık ve hesap verebilirliğe ilişkin göstergelerin dağılımı*

İlke 9 sonuçları incelendiğinde, yargı ve denetim mekanizmalarına ilişkin değerlendirmeler (9b) diğer göstergelere kıyasla daha yüksek düzeydedir. Katılımcıların %50'si bu mekanizmaların mevcut ve yürürlükte olduğunu, %35'i ise kısmen bulunduğunu belirtmiştir. Usulsüzlük risklerinin tespiti ve izlenmesine yönelik mekanizmalarda (9c) "mevcut" (%40) ve "kısmen uygulanıyor" (%38) değerlendirmeleri birbirine yakın düzeyde gerçekleşmiştir. Buna karşılık, etik ve şeffaflığa ilişkin yasal çerçeveyi ele alan 9a göstergesinde "kısmen uygulanıyor" seçeneği %38 ile öne çıkarken, "mevcut" değerlendirmesi %33'te kalmıştır.

Katılımcılar, etik ve şeffaflığa ilişkin temel hukuki düzenlemelerin mevcut olduğunu; ancak kurumsal düzeylerde kontrol ve denetim mekanizmalarının etkinliğinin artırılması, düzenli risk analizlerinin yaygınlaştırılması ve proaktif risk yönetimi uygulamalarının güçlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

> İlke 9 sonuçları, etik ve şeffaflığa ilişkin kurumsal ve hukuki altyapının genel olarak oluşturulduğunu; ancak uygulamaların etkinliği ile risk yönetimi ve denetim süreçlerinin güçlendirilmesine ihtiyaç bulunduğunu göstermektedir.

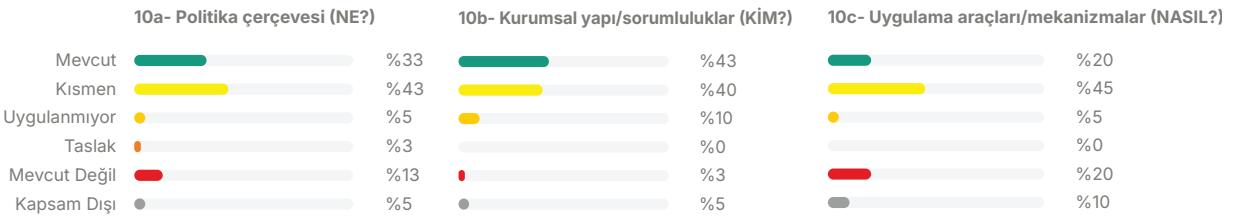
İlke 10 - Paydaş Katılımı

Su yönetiminde paydaş katılımını ele alan bu ilke; paydaş katılımına ilişkin yasal çerçeve (10a), katılımı destekleyen kurumsal yapılar (10b) ve katılım süreçlerinin değerlendirilmesine yönelik mekanizmalar (10c) kapsamında değerlendirilmiştir.

10a. *Su ile ilgili kararların, politikaların ve projelerin tasarım ve uygulama süreçlerine paydaşların katılımını sağlamaya yönelik yasal çerçeveler mevcut mudur?*

10b. *Su ile ilgili politika ve kararlara paydaş katılımını sağlayan kurumlar ve/veya kurumsal yapılar mevcut mudur?*

10c. *Paydaş katılımında zorlukları, süreçleri ve sonuçları değerlendirmeye yönelik mekanizmalar mevcut mudur?*

Şekil 15. *İlke 10 - Su yönetiminde paydaş katılımına ilişkin göstergelerin dağılımı*

Katılımcıların %43'ü paydaş katılımına ilişkin yasal düzenlemelerin (10a) kısmen uygulandığını, %33'ü ise mevcut ve yürürlükte olduğunu belirtmiştir. Paydaş katılımını sağlayan kurumsal yapılara ilişkin göstergede (10b), katılımcıların %43'ü bu yapıların mevcut ve yürürlükte olduğunu, %40'ı ise kısmen uygulandığını değerlendirmiştir. Katılım süreçlerinin değerlendirilmesine yönelik mekanizmalarda (10c) ise "kısmen uygulanıyor" seçeneği %45 ile öne çıkarken, katılımcıların %20 'si bu mekanizmaların mevcut olmadığını ifade etmiştir. Bu durum, paydaş katılımının izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik kurumsal kapasitenin geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Katılımcılar, paydaş katılımına yönelik mevzuat ve çeşitli kurumsal mekanizmaların mevcut olduğunu, ancak katılımın çoğunlukla bilgi verme ve istişare düzeyinde kaldığını ifade etmiştir. ÇED süreçleri, Havza ve İl Su Kurulları gibi platformların önemli katılım araçları olduğu belirtilmekle birlikte, bu mekanizmaların temsil gücü, karar alma süreçlerine etkisi ve sürekliliği bakımından geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, paydaş katılımının etkinliğini ölçen ve elde edilen sonuçları sistematik olarak değerlendiren mekanizmaların da mevcut olmadığı ifade edilmiştir.

İlke 10 sonuçları, paydaş katılımına ilişkin hukuki ve kurumsal altyapının kısmen uygulandığını vurgularken; katılım süreçlerinin daha kapsayıcı, etkili ve sürekli hale getirilmesi ve bu süreçlerin izlenmesi ile değerlendirilmesine yönelik mekanizmaların güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

İlke 11 - Kullanıcılar ve Kentsel-Kırsal Alanlar arasında Ödünleşim

Su kullanıcıları, kırsal ve kentsel alanlar ile farklı kuşaklar arasında ortaya çıkan çıkar çatışmalarının adil biçimde yönetilmesini ele alan bu ilke; hakkaniyet çerçevesi (11a), koruma mekanizmaları (11b) ve ödünleşim (*trade-off*) yönetim platformları (11c) boyutlarında incelenmiştir.

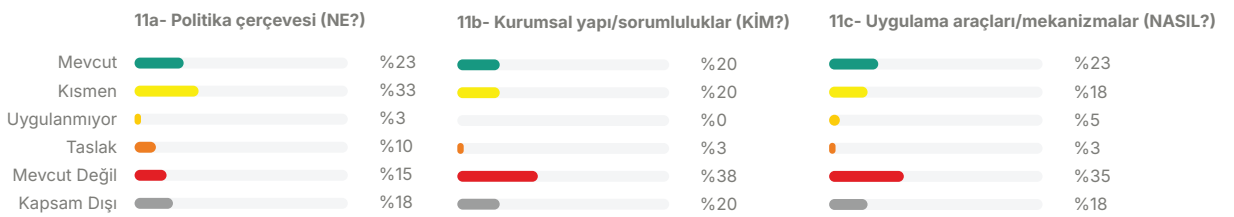
Kullanıcılar ve nesiller arası hakkaniyeti destekleyen yasal çerçeveye (11a) ilişkin olarak katılımcıların %33'ü düzenlemelerin kısmen uygulandığını, %23'ü ise mevcut/yürürlükte olduğunu belirtmiştir. Buna karşılık, kullanıcı koruma mekanizmalarında (11b) ve ödünleşimlerin yönetimine yönelik platformlarda (11c) "mevcut değil" yanıtları sırasıyla %38 ve %35 ile öne çıkmaktadır. Bu durum, özellikle su sektörüne özgü kullanıcı koruma ve uzlaşma mekanizmalarının geliştirilmesine ihtiyaç bulunduğuna işaret etmektedir.

Katılımcılar, su tahsislerine ilişkin yasal düzenlemeler ile su kullanımının planlanmasına yönelik çeşitli teknik araçların mevcut olduğunu belirtirken, mevcut kamu denetimi mekanizmalarının ise su sektörüne özel olmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca, kullanıcılar ve sektörler arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çoğunlukla yargı süreçleri aracılığıyla çözüldüğü, uzlaşma ve ödünleşimlerin yönetimini destekleyen kurumsal mekanizmaların ise geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

11a. *Su kullanıcıları, kırsal ve kentsel yerleşimler ve nesiller arasında hakkaniyeti teşvik eden yasal çerçeveler mevcut mudur?*

11b. *Kırılgan gruplar da dahil olmak üzere su kullanıcılarını korumaya yönelik bir kamu denetçiliği (ombudsman) kurumu veya benzeri kurum(lar) mevcut mudur?*

11c. *Kullanıcılar, bölgeler ve/veya dönemler arasındaki ödünleşimleri; ayrımcı olmayan, şeffaf ve kanıta dayalı bir şekilde yönetmeye yönelik mekanizma veya platformlar mevcut mudur?*

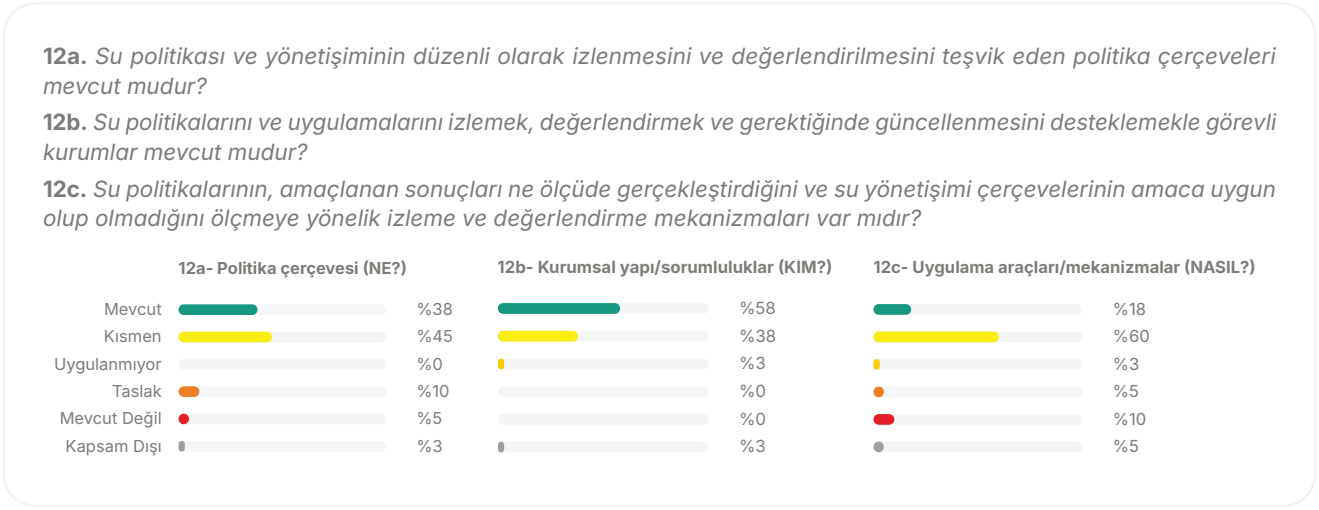
Şekil 16. *İlke 11 – Kullanıcılar ile kırsal ve kentsel alanlar arasındaki ödünleşimlerin yönetimine ilişkin göstergelerin dağılımı*

İlke 11 sonuçları, farklı su kullanıcıları ve sektörler arasındaki ödünleşimlerin yönetimine ilişkin yasal çerçevenin, kurumsal yapıların ve uygulama mekanizmalarının katılımcılar tarafından yetersiz olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Özellikle su sektörüne özgü kullanıcı koruma mekanizmalarının oluşturulması, farklı kullanıcılar arasındaki uzlaşma süreçlerinin güçlendirilmesi ve hakkaniyet ilkesini destekleyen uygulamaların geliştirilmesi bu ilke kapsamında öne çıkan ihtiyaçlar arasında yer almaktadır.

İlke 12 - İzleme ve Değerlendirme

Su politikalarının düzenli olarak izlenmesi ve güncellenmesini ele alan bu ilke, su politikaları ve yönetişimin izlenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin politika çerçeveleri (12a), kurumsal yapılar (12b) ve izleme-değerlendirme mekanizmaları (12c) boyutlarında değerlendirilmiştir.

Katılımcıların %58'i izleme ve değerlendirmeden sorumlu kurumların mevcut olduğunu belirtirken (12b), politika çerçevelerinde (12a) "kısmen uygulanıyor" yanıtı %45 ile öne çıkmıştır. Uygulanan politikaların etkinliğini değerlendiren mekanizmalarda ise (12c) bu oran %60'a yükselmektedir. Bu durum, izleme ve değerlendirmeye ilişkin kurumsal sorumlulukların büyük ölçüde tanımlandığını, ancak politika etkinliğini sistematik olarak ölçen uygulamaların geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

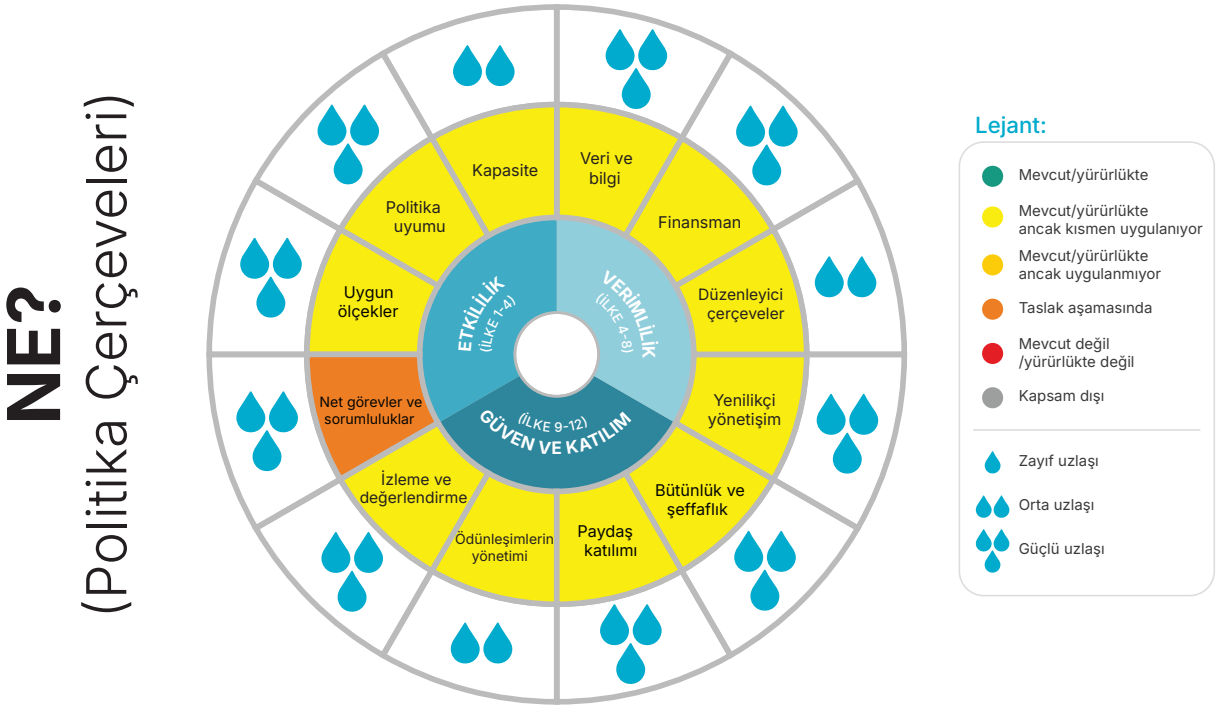
Şekil 17. *İlke 12 - İzleme ve değerlendirme göstergelerinin dağılımı*

Katılımcılar, izleme ve değerlendirmeye ilişkin temel kurumsal yapıların ve yasal yükümlülüklerin mevcut olduğunu, ilgili kurumlar tarafından düzenli izleme faaliyetleri yürütüldüğünü ifade etmiştir. Bununla birlikte, mevcut uygulamaların daha çok belirli faaliyet ve yükümlülüklerin takibine odaklandığı; su yönetişimi politikalarının sonuçlarını bütüncül biçimde değerlendiren, performansı ölçen ve geri bildirim üreten sistematik mekanizmaların yeterince gelişmediği vurgulanmıştır.

İlke 12 sonuçları, izleme ve değerlendirme alanında kurumsal yapıların mevcudiyetinin görece daha olumlu değerlendirildiğini, ancak kurumsal yapıların etkinliğiyle birlikte politika çerçeveleri ve sonuç odaklı izleme ve değerlendirme mekanizmalarının geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Politika Çerçevesi, Kurumsal Yapı ve Uygulama Araçları açısından Genel Değerlendirme

12 ilkenin "ne" (politika çerçeveleri), "kim" (kurumsal yapı ve sorumluluklar) ve "nasıl" (uygulama araçları ve mekanizmalar) göstergeleri ışığında toplu değerlendirmesi, her bir gösterge boyutunda ilkelerin mevcut durumlarının ve katılımcı uzlaşı düzeylerinin karşılaştırılmasına olanak sağlamaktadır.

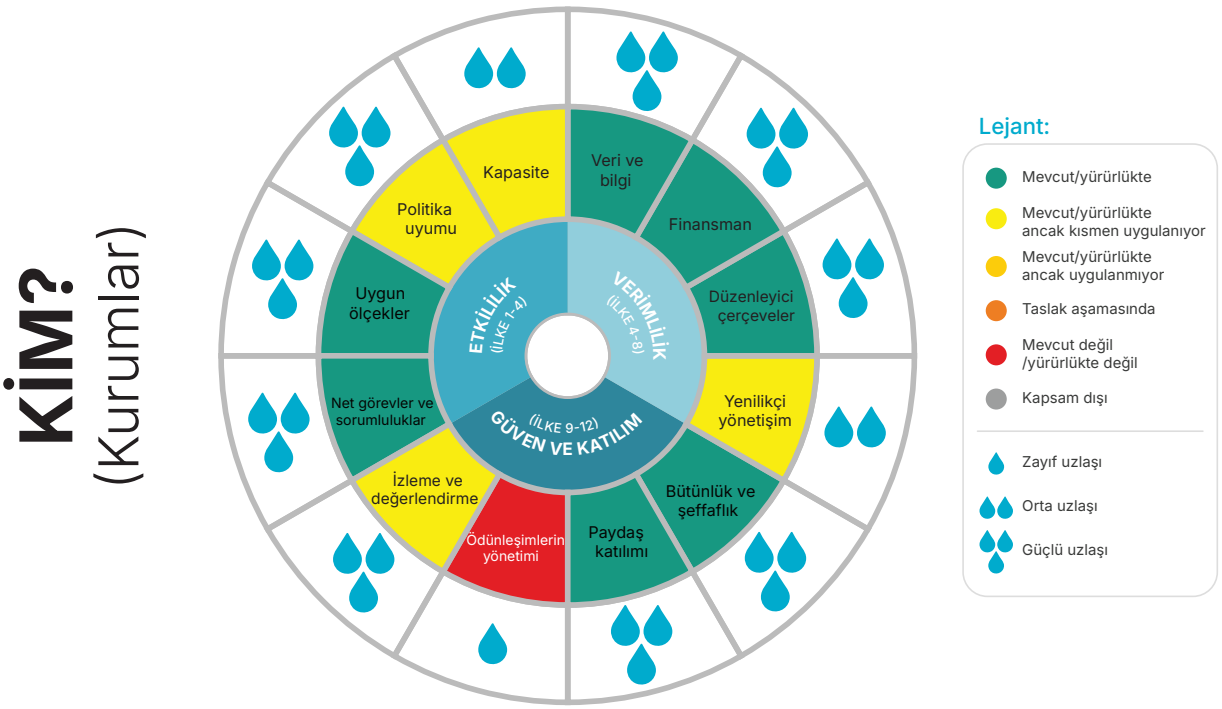

Şekil 18. *Türkiye'de su yönetişiminin politika çerçeveleri ("Ne?" göstergesi) ışığında mevcut durumu ve uzlaşı düzeyi*

Şekil 18, 12 ilkenin "politika çerçeveleri" temelinde mevcut durumunu ve buna ilişkin katılımcı uzlaşı düzeyini bir arada ortaya koymaktadır. Trafik ışığı sınıflandırmasına göre, İlke 1 (Net Görevler ve Sorumluluklar) dışındaki 11 ilkenin tamamı "mevcut/yürürlükte ancak kısmen uygulanıyor" kategorisinde değerlendirilirken, yalnızca İlke 1 "taslak aşamasında" kategorisiyle diğerlerinden ayrışmaktadır.

Mevcut durum değerlendirmesini tamamlayan uzlaşı düzeyi, trafik ışığıyla gösterilen değerlendirmenin katılımcı yanıtları tarafından ne ölçüde desteklendiğini ortaya koymaktadır. 12 ilkeden 9'unda mevcut durum değerlendirmesi yüksek düzeyde uzlaşı (3 damla) ile desteklenirken, Kapasite (İlke 4), Düzenleyici Çerçeveler (İlke 7) ve Ödünleşimlerin Yönetimi (İlke 11) ilkelerinde orta düzeyde uzlaşı (2 damla) görülmektedir.

11 ilkenin "mevcut/yürürlükte ancak kısmen uygulanıyor" kategorisinde toplanması ve bunların büyük bölümünün yüksek düzeyde uzlaşıyla desteklenmesi, politika çerçevelerinin mevcut olduğuna ancak uygulamanın henüz tam olarak yerleşmediğine ilişkin genel bir görüş birliğine işaret etmektedir. Bu görünüm, su yönetişimine ilişkin politika çerçevelerinin önemli ölçüde oluşturulmuş olduğunu, ancak bunların uygulamaya geçirilmesi ve etkinliğinin artırılmasının öne çıkan geliştirme alanları olduğunu göstermektedir.

Şekil 19. *Türkiye'de su yönetişiminin kurumsal yapı ve sorumluluklar ("Kim?" göstergesi) ışığında mevcut durumu ve uzlaşı düzeyi*

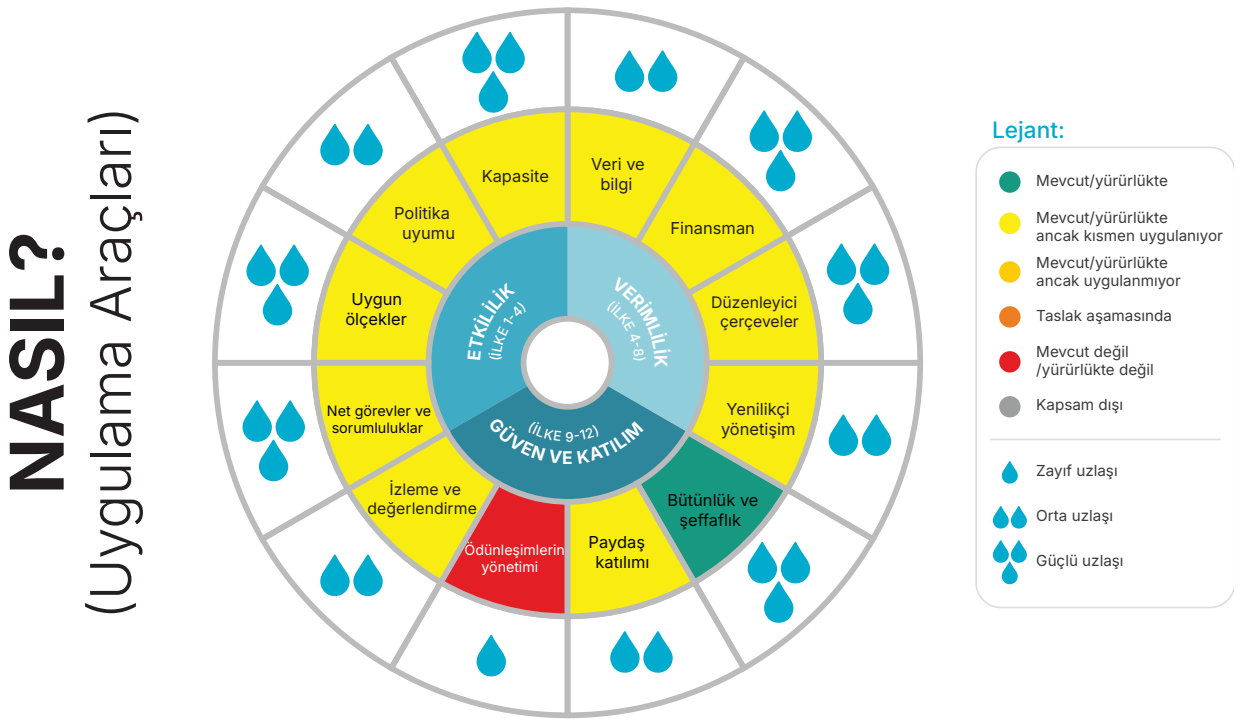
Anket sonuçları "Kurumsal yapı ve sorumluluklar" odağında incelendiğinde (Şekil 19);

- 7 ilke "mevcut/yürürlükte" (1-Net Görev ve Sorumluluklar, 2-Havza Yapısı içinde Uygun Ölçekler, 5-Veri ve Bilgi, 6-Finansman, 7-Düzenleyici Çerçeveler, 9-Bütünlük ve Şeffaflık, 10-Paydaş Katılımı),
- 4 ilke "mevcut/yürürlükte ancak kısmen uygulanıyor" (3-Politika Uyumu, 4-Kapasite, 8-Yenilikçi Yönetişim, 12-İzleme ve Değerlendirme) ve
- 1 ilke "mevcut değil/yürürlükte değil" (11-Ödünleşimlerin Yönetimi) kategorisinde değerlendirilmiştir.

"Mevcut/yürürlükte" olarak değerlendirilen 7 ilkenin tamamında yüksek düzeyde uzlaşı (3 damla) bulunması, bu alanlardaki kurumsal yapıların mevcut olduğuna ilişkin güçlü ve tutarlı bir değerlendirmeye işaret etmektedir.

Kısmen uygulanan alanlarda ise katılımcı değerlendirmelerinin aynı ölçüde desteklenmediği görülmektedir. Politika Uyumu (İlke 3) ile İzleme ve Değerlendirme (İlke 12) ilkelerinde "kısmen uygulanıyor" değerlendirmesi yüksek düzeyde uzlaşı (3 damla) ile desteklenirken, Kapasite (İlke 4) ve Yenilikçi Yönetişim (İlke 8) orta düzeyde uzlaşı (2 damla) göstermektedir. Diğer yandan, Ödünleşimlerin Yönetimi (İlke 11) ise "mevcut değil/yürürlükte değil" değerlendirmesiyle birlikte düşük düzeyde uzlaşı (1 damla) göstermektedir.

Bu görünüm, kurumsal yapıların genel olarak güçlü bir zemine sahip olduğunu; ancak kapasite, yenilikçi yönetişim ve ödünleşimlerin yönetimi alanlarında iyileştirilmelere ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Şekil 20. *Türkiye'de su yönetişiminin uygulama araçları ve mekanizmalar ("Nasıl?" göstergesi) ışığında mevcut durumu ve uzlaşı düzeyi*

Uygulama araçları ve mekanizmalar boyutu değerlendirmesine göre (Şekil 20);

- 1 ilke "mevcut/yürürlükte" (9-Bütünlük ve Şeffaflık),
- 10 ilke "mevcut/yürürlükte ancak kısmen uygulanıyor" (1-Roller ve Sorumluluklar, 2-Uygun Ölçekler, 3-Politika Uyumu, 4-Kapasite, 5-Veri ve Bilgi, 6-Finansman, 7-Düzenleyici Çerçeveler, 8-Yenilikçi Yönetişim, 10-Paydaş Katılımı, 12-İzleme ve Değerlendirme),
- 1 ilke ise "mevcut değil/yürürlükte değil" (11-Ödünleşimlerin Yönetimi) kategorisinde değerlendirilmiştir.

“Mevcut/yürürlükte” olarak değerlendirilen Bütünlük ve Şeffaflık (İlke 9) ilkesinin 3 damla ile desteklenmesi, bu alanda mevcut kurumsal ve uygulama araçlarının yeterli düzeyde bulunduğuna yönelik güçlü bir ortak kanaat olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, “mevcut değil/yürürlükte değil” olarak değerlendirilen Ödünleşimlerin Yönetimi (İlke 11) için uzlaşı düzeyinin düşük kalması, katılımcıların bu konudaki görüşlerinin dağınık olduğuna işaret etmektedir.

Genel olarak, mevcut araçların önemli bir bölümünün kısmen uygulandığı yönünde bir değerlendirme öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, bu değerlendirmeyi destekleme düzeyi ilkeler arasında farklılaşmakta; Yenilikçi Yönetişim ve Ödünleşimlerin Yönetimi alanlarında daha düşük düzeyde kalmaktadır.

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE ÖNCELİKLİ ALANLAR

5.1. Genel Sonuç

Bölüm 4'te sunulan anket bulguları, Türkiye'de su yönetişiminin temel kurumsal bileşenlerinin büyük ölçüde mevcut olduğunu; buna karşılık politika çerçevelerinin uygulanması, kurumlar arası eşgüdüm ve uygulama araçlarının sürekliliği bakımından gelişim alanları bulunduğunu göstermektedir. 12 ilkenin genelinde kurumsal mevcudiyete ilişkin göstergeler, uygulama ve değerlendirme mekanizmalarına ilişkin göstergelerden daha olumlu değerlendirilmiştir. Bu örüntü, temel ihtiyacın yeni kurumlar oluşturmaktan çok mevcut kurumların yetki, kapasite, veri, finansman ve hesap verebilirlik ilişkilerini daha bütüncül ve işler hale getirmek olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuçlar ayrıca mevzuat veya kurumsal yapıların varlığı ile bunların sahadaki etkisi arasında ayrım yapılması gerektiğini teyit etmektedir. Birçok alanda düzenleme ve kurumlar bulunmakla birlikte, uygulamanın kurumlar ve bölgeler arasında farklılaşması, kararların izlenememesi, ortak veri standartlarının yeterince yerleşmemesi ve sonuç odaklı değerlendirme mekanizmalarının sınırlı kalması yönetişim performansını zayıflatmaktadır. Bu nedenle iyileştirme gündeminin odağı, hukuki ve kurumsal çerçevenin tamamlanması kadar, uygulama kalitesi ve kapasitesi ile kurumlar arası bağlantıların güçlendirilmesi olmalıdır.

5.2. Güçlü Yönler

Değerlendirmede öne çıkan güçlü yönler aşağıda özetlenmektedir:

- Su politikalarının geliştirilmesi, uygulanması ve düzenlenmesinden sorumlu merkezi ve yerel kurumların büyük ölçüde tanımlanmış olması
- Ulusal Su Kurulu, Havza Su Kurulları ve İl Su Kurulları gibi çok düzeyli eşgüdüm yapılarının oluşturulmuş olması
- Ulusal Su Planı (2026-2035), havza yönetim ve master planları, su verimliliği planları ve içme-kullanma suyu güvenliği planları gibi temel politika ve planlama araçlarının gelişmesi
- Hidrolojik gözlem ağları, coğrafi bilgi sistemleri, kurumsal veri tabanları ve SCADA uygulamaları dahil olmak üzere önemli bir teknik veri altyapısının bulunması
- Su hizmetlerinde gelirlerin tahsili, düzenleyici işlevler ile izleme ve denetim görevlerini yürüten kurumsal yapıların belirgin olması
- Sınırlı da olsa, kurumlar bünyesinde eğitim faaliyetlerinin, uzmanlık birikiminin ve paydaş katılımına imkân veren çeşitli platformların mevcut olması.

5.3. Yatay Gelişim Alanları

İlkeler ayrı ayrı incelenmiş olmakla birlikte, bulgular birden fazla ilkeyi aynı anda etkileyen yedi yatay gelişim alanına işaret etmektedir:

- Hukuki bütünlük ve rol açıklığı: Su yönetimine ilişkin dağınık düzenlemelerin ortak ilkeler etrafında uyumlaştırılması; görev, yetki ve sorumlulukların çakışma ve boşlukları giderecek biçimde netleştirilmesi.
- Havza ölçeğinde uygulama ve çok düzeyli eşgüdüm: Kurul kararlarının uygulamayla ilişkilendirilmesi, merkez-havza-yerel düzeyleri arasında açık karar ve geri bildirim akışının kurulması.
- Veri yönetişimi: Kurumlar arası veri standartları, paylaşım protokolleri, kalite güvencesi, güncellik, erişim yetkileri ve veri boşluğu analizinin ortak bir çerçevede yürütülmesi.
- Sürdürülebilir finansman: Karşılanabilirlik kriterleri gözetilerek maliyetlerin görünür kılınması, gelir ve harcama şeffaflığının güçlendirilmesi ve uzun vadeli yatırım ihtiyaçlarının sürdürülebilir finansman planlarına bağlanması.
- Kurumsal ve beşeri kapasite: Görev-temelli yetkinlik çerçeveleri, düzenli kapasite açığı analizleri, uzmanlaşmaya dayalı kariyer gelişimi ve kurumlar arası öğrenme programlarının geliştirilmesi.
- Katılım ve güven: Paydaş katılımının bilgi verme ve danışmanın ötesine taşınması; yeterince temsil edilmeyen grupların kapsanması; kullanıcı koruma, uyuşmazlık çözümü, şeffaflık ve bütünlük mekanizmalarının su sektörünün özelliklerine göre güçlendirilmesi.
- Sonuç odaklı izleme, değerlendirme ve yenilik: Politika ve planların çıktı ve etki göstergeleriyle izlenmesi; değerlendirme sonuçlarının karar süreçlerine geri beslenmesi; bilim-politika-uygulama etkileşimi ile yerel yeniliklerin desteklenmesi.

Şekil 21. *Su Yönetişiminde Yatay Gelişim Alanları*

5.4. OECD İlkeleri açısından Değerlendirme ve Öncelikli Alanlar

Etkililik bakımından Türkiye; havza master planları, havza yönetim planları, sektörel su tahsis planları, taşkın ve kuraklık planları, Ulusal Su Bilgi Sistemi ve su verimliliği politikalarıyla güçlü bir planlama altyapısı geliştirmiştir. Bununla birlikte yetki ve sorumlulukların farklı mevzuat ve kurumlara dağılması, yatay ve dikey koordinasyonun sürekliliğini zorlaştırmaktadır. Çerçeve nitelikte bir Su Kanunu'nun kabulü; görevlerin netleştirilmesi, havza ölçeğinde yönetim ve tahsisin güçlendirilmesi, ulusal koordinasyon mekanizmalarının kalıcılaştırılması, yeniden kullanım ve veri yönetiminin ortak esaslara bağlanması açısından temel reform önceliği olarak gösterilebilir.

Su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimini desteklemek amacıyla farklı düzey ve sektörlerde yürütülen planlama çalışmalarının bütünleşik bir yaklaşımla ele alınması ve birbirleriyle tam uyumlu hale getirilmesi sağlanmalıdır. Su yönetiminde ortaya çıkan yeni yaklaşımlar, teknolojiler ve yönetişim ihtiyaçlarına uyum sağlayacak insan kaynağının güçlendirilmesi için mevcut yetkinlik ve kapasite ihtiyaçları kapsamlı bir boşluk analiziyle belirlenmeli ve sonuçlara dayalı bir kapasite geliştirme yol haritası oluşturulmalıdır.

Verimlilik bakımından öncelikli alanlar; şebeke kayıpları, sulama sistemlerinin performansı, yeraltı suları üzerindeki baskı, arıtılmış atıksuların sınırlı seviyedeki yeniden kullanımı ve altyapının işletme, bakım ve yenileme gereksinimleridir. SUEN'in su ve kanalizasyon idarelerine yönelik kıyaslama çalışması, büyükşehir içme suyu şebekelerinde ortalama su kaybının yaklaşık %36 düzeyinde olduğunu ortaya koymuştur (SUEN, 2026). Yeniden kullanım oranı ise yaklaşık %5 olup, bu değer döngüsel su kullanımının geliştirilmesi için önemli bir potansiyel bulunduğunu göstermektedir. Su Verimliliği Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında belediye su kayıplarının 2033'te %25'e ve 2040'ta %10'a indirilmesi; sulama verimliliğinin ise 2030'da %60'a ve 2050'de %65'e çıkarılması hedeflenmektedir. Bu hedeflerin düzenli performans kıyaslaması, güvenilir veri, şeffaf tarife metodolojileri ve yatırım önceliklendirmesiyle desteklenmesi gerekmektedir. Su yönetiminde verimliliğin artırılması için dijital dönüşüm hızlandırılmalı; veri temelli karar alma, akıllı izleme ve yenilikçi dijital teknolojilerin kullanım alanları yaygınlaştırılmalıdır.

Mali sürdürülebilirlik açısından su ve atıksu hizmetlerinde işletme, bakım, rehabilitasyon ve yeni yatırım maliyetlerinin karşılanması ile hizmetlerin hane halkları için karşılanabilir tutulması arasında denge kurulmalıdır. Kullanıcı ve kirleten öder ilkelerinin uygulanması, sosyal açıdan hassas grupların korunması ve tarifelerin hizmet performansıyla ilişkilendirilmesi önem taşımaktadır. Merkezi düzeyde düzenli kıyaslama ve performans gözetimi, su ve kanalizasyon hizmetleri sağlayan kurumlar arasındaki kapasite farklılıklarının azaltılmasına yardımcı olacaktır.

Güven ve katılım boyutunda ise su kurulları önemli bir kurumsal zemin sunmakla birlikte, paydaş görüşlerinin plan, tahsis ve yatırım kararlarına nasıl yansıdığının izlenebilirliği konusu önem arz etmektedir. Havza yaklaşımı, su tahsisinde yalnızca arz-talep dengesinin değil; ekonomik verimlilik,

sosyal adalet, gıda güvenliği, ekosistem ihtiyaçları ve iklim dirençliliğinin birlikte gözetilmesini gerektirmektedir. Havza kurulları katılımcılık açısından önemli bir ilerleme sağlamakla beraber bu yapıların bütçe, yaptırım gücü ve sürekli teknik kapasite bakımından güçlendirilmesi gerekmektedir. Havza sınırlarının idari sınırlarla örtüşmemesi de uygulamada koordinasyon ve sorumluluk paylaşımı sorunları doğurabilmektedir. Bu nedenle kurulların kararlarının uygulamaya aktarılması, sonuçlarının izlenmesi ve geri bildirim mekanizmalarının güçlendirilmesi önem taşımaktadır.

Türkiye'de su yönetişiminin geleceği; havza ölçeğinde bütünleşik yönetimin güçlendirilmesine, kurumlar arası görev ve veri paylaşımının netleştirilmesine, iklim risklerinin planlama ve yatırımlara yansıtılmasına ve hizmet performansının ölçülebilir göstergelerle izlenmesine bağlıdır. Paydaş uzlaşısına dayalı bir Su Kanunu, işlevsel havza kurulları, su-gıda-enerji-ekosistem bağlantısını gözeten tahsis, düşük kayıp-kaçak, yaygın yeniden kullanım ve şeffaf karar süreçleri; dirençli ve kapsayıcı bir modelin temelini oluşturacaktır.

6. GELECEĞE DAİR ÇALIŞMA ADIMLARI

SUEN tarafından yürütülen bu çalışma, Bölüm 2'de açıklanan OECD Su Yönetişimi Gösterge Çerçevesi esas alınarak iki aşamalı olarak tasarlanmıştır. Hazırlık ve teşhis (mevcut durum değerlendirmesi) aşamasında, OECD tarafından önerilen ve Ek 1'de sunulan 36 gösterge sorusu temelinde, Şekil 1'de belirtilen paydaş gruplarının görüşlerini almaya yönelik bir anket uygulanmıştır. Anket bulguları, OECD'nin "Trafik Işığı (Renk Kodlu Değerlendirme)" yöntemi kullanılarak değerlendirilmiş ve raporlanmıştır.

Bu çalışma, Türkiye'de su yönetişiminin yalnızca belirli bir döneme ait görünümünü ortaya koyan tek seferli bir değerlendirme değil; sürekli izleme, öğrenme ve iyileştirme sürecinin başlangıç noktası olarak ele alınmalıdır. Bu nedenle raporda sunulan anket sonuçları nihai bir hükümden ziyade paydaş diyaloğunu başlatan temel değerlendirme niteliğindedir. İzleyen aşamada her ilkeye ilişkin anket dağılımlarının, katılımcı yorumlarının ve mevcut belge kanıtlarının birlikte incelenmesi; paydaş grupları arasında belirgin görüş farklılığı bulunan göstergelerde ise bu ayrışmanın bilgiye erişim, uygulama deneyimi, coğrafi koşullar veya kurumsal roller gibi nedenlerinin ortaya konulması gerekmektedir.

Bu itibarla bulguların ilgili paydaşların katılımıyla düzenlenecek çalıştaylarda ayrıntılı biçimde değerlendirilmesi öngörülmektedir. Bu çalıştaylarda mevcut sonuçların doğrulanması, paydaşlar arasındaki uzlaşı düzeyinin yeniden test edilmesi, farklı değerlendirmelerin nedenlerinin açıklığa kavuşturulması ve eylem alanları ile adımlarının geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Değerlendirme sırasında yalnızca ortalama anket sonuçlarına değil, kanıtların niteliğine ve paydaşlar arasındaki uzlaşı düzeyine de yer verilecektir. Tavsiyelerin güncellenmesi, zaman içindeki değişimin izlenmesi ve üç yıllık bir eğilim serisinin oluşturulması hedeflenecektir.

Kaynaklar

OECD (2011). Water Governance in OECD Countries: A Multi-level Approach. OECD Studies on Water, OECD Publishing, Paris.

OECD (2015). OECD Principles on Water Governance. OECD Publishing, Paris.

OECD (2018). Implementing the OECD Principles on Water Governance: Indicator Framework and Evolving Practices. OECD Studies on Water, OECD Publishing, Paris.

OECD (2018). OECD Water Governance Indicator Framework. OECD Centre for Entrepreneurship, SMEs, Regions and Cities; OECD Water Governance Initiative.

OECD (2022). How to Assess Water Governance: A Methodology Based on the OECD Principles on Water Governance.

SUEN (2016). OECD Su Yönetişimi İlkeleri. Türkiye Su Enstitüsü, İstanbul.

SUEN (2026). Su ve Kanalizasyon İdareleri arasında Mukayeseli Performans Değerlendirmesi. Türkiye Su Enstitüsü, İstanbul.

SUEN (2025). Water Governance in Türkiye. Türkiye Su Enstitüsü, İstanbul.

EK 1 – Türkiye'de Su Yönetişiminin OECD Su Yönetişimi İlkeleri Işığında Değerlendirilmesi Anket Soruları

İlke 1. Net Görevler ve Sorumluluklar

1.a. Su Kanunu mevcut mu, mevcutsa uygulama düzeyi nedir?

1.b. Su politikalarının geliştirilmesinde, su ile ilgili temel sorumluluklara sahip bakanlık veya merkezi ajans mevcut mudur?

1.c. Görev ve sorumlulukları gözden geçirme, eksiklikleri teşhis etme ve gerektiğinde değişiklikler yapılabilmesi için gerekli mekanizmalar bulunmakta ve uygulanmakta mıdır?

İlke 2. Havza Yapısı içinde Uygun Ölçekler

2.a. Entegre su kaynakları yönetimine ilişkin politika ve stratejiler bulunmakta ve uygulanmakta mıdır?

2.b. Su kaynaklarının havza ölçeğinde yönetiminden sorumlu kurum(lar) mevcut mudur?

2.c. Su kaynaklarının yönetimi için suyla ilgili kullanıcılar ve yerel, havza, bölgesel, ulusal yönetim düzeyleri arasında iş birliği mekanizmaları var mıdır?

İlke 3. Politika Uyumu ve Bütünlüğü

3.a. Su ile çevre, sağlık, enerji, tarım, arazi kullanımı ve mekânsal planlama gibi ilgili ana alanlar arasında politika uyumunu teşvik eden sektörler arası politikalar ve stratejiler mevcut mudur?

3.b. Su politikalarına yönelik bakanlıklar arası yatay koordinasyonu sağlamak için işleyen bir yapı/mekanizma var mıdır?

3.c. Politika uyumuna yönelik engelleri gözden geçirilmesi ve/veya su ve ilgili uygulamalar, politikalar veya düzenlemeler arasındaki uyumsuzlukların tespit edilmesine yönelik mekanizmalar mevcut mudur?

İlke 4. Kapasite

4.a. Su sektöründe çalışanların, liyakat esaslı, şeffaf bir mesleki gelişim ve işe alım sürecine dayalı istihdam politikaları mevcut mudur?

4.b. Su kurumlarındaki kapasite eksikliklerinin (boşluklarının) tespit edilmesi ve giderilmesine yönelik mekanizmalar mevcut mudur?

4.c. Su sektöründe çalışanlara yönelik eğitim ve öğretim programları mevcut mudur?

İlke 5. Veri ve Bilgi

5.a. Güncel, tutarlı ve karşılaştırılabilir su bilgi sistemleri mevcut mudur?

5.b. Standardize edilmiş, uyumlaştırılmış ve resmi su istatistiklerini üretmek, koordine etmek ve kamuoyuna açıklamakla görevli kamu kurum, kuruluş ve ajansları mevcut mudur?

5.c. Veri boşluklarını (eksiklerini), veri çakışmalarını (mükerrerliği) ve gereksiz veri yükünü tespit edip incelemeye yönelik mekanizmalar mevcut mudur?

İlke 6. Finansman

6.a. Su kurumlarının görevlerini yerine getirmek için gerekli gelirleri sağlamasını destekleyen ve suyun sürdürülebilir ve verimli kullanımını teşvik eden düzenlemeler mevcut mudur?

6.b. Su hizmetlerine dair gelir toplayan ve bunları uygun ölçekte tahsis eden kurumlar mevcut mudur?

6.c. Kısa, orta ve uzun vadeli yatırım ve işletme ihtiyaçlarını değerlendirerek, buna dair sürdürülebilir finansman sağlayan mekanizmalar mevcut mudur?

İlke 7. Yasal/Düzenleyici Çerçeve

7.a. Mevzuat hedeflerine maliyet etkin şekilde uygulanmasını ve uygunluğunu sağlayan ve kamu yararını gözeten kapsayıcı bir düzenleyici çerçeve var mıdır?

7.b. Su hizmetleri ve kaynakları yönetiminde temel düzenleyici işlevlerin yerine getirilmesini sağlamaktan sorumlu kamu kurumları mevcut mudur?

7.c. Su yönetiminde düzenleyici süreçlerin her seviyede etkisini artırmaya yönelik düzenleyici araçlar mevcut mudur?

İlke 8. Yenilikçi Yönetişim

8.a. Su yönetiminde yenilikçiliği (inovasyonu) destekleyen politika çerçeveleri ve teşvikleri mevcut mudur?

8.b. Su yönetiminde, farklı seviyelerde, tabandan gelen girişimleri, diyaloğu ve sosyal öğrenmeyi teşvik eden kurumlar mevcut mudur?

8.c. Bilim, politika ve uygulama arasındaki boşluğu kapatmaya yönelik bilgi ve deneyim paylaşım mekanizmaları mevcut mudur?

İlke 9. Bütünlük ve Şeffaflık

9.a. Etik ve şeffaflık ile ilgili olarak, su yönetimini de kapsayan yasal ve kurumsal çerçeveler mevcut mudur?

9.b. Suyla ilgili ihlaller de dahil olmak üzere, kamu yararını koruyan yargı ve denetim mekanizmaları mevcut mudur?

9.c. Su ile ilgili tüm kurumlarda, farklı seviyelerde potansiyel yolsuzluk nedenlerini ve risklerini, ayrıca diğer etik ve şeffaflık risklerini tespit etmeye yönelik mekanizmalar mevcut mudur?

İlke 10. Paydaş Katılımı

10.a. Su ile ilgili kararların, politikaların ve projelerin tasarım ve uygulama süreçlerine paydaşların katılımını sağlamaya yönelik yasal çerçeveler mevcut mudur?

10.b. Su ile ilgili politika ve kararlara paydaş katılımını sağlayan kurumlar ve/veya kurumsal yapılar mevcut mudur?

10.c. Paydaş katılımında zorlukları, süreçleri ve sonuçları değerlendirmeye yönelik mekanizmalar mevcut mudur?

İlke 11. Uzlaşmalar (Ödünleşim)

11.a. Su kullanıcıları, kırsal ve kentsel yerleşimler ve nesiller arasında hakkaniyeti teşvik eden yasal çerçeveler mevcut mudur?

11.b. Kırılgan gruplar da dahil olmak üzere su kullanıcılarını korumaya yönelik bir kamu denetçiliği (ombudsman) kurumu veya benzeri kurum(lar) mevcut mudur?

11.c. Kullanıcılar, bölgeler ve/veya dönemler arasındaki ödünleşimleri; ayrımcı olmayan, şeffaf ve kanıta dayalı bir şekilde yönetmeye yönelik mekanizma veya platformlar mevcut mudur?

İlke 12. İzleme ve Değerlendirme

12.a. Su politikası ve yönetişiminin düzenli olarak izlenmesini ve değerlendirilmesini teşvik eden politika çerçeveleri mevcut mudur?

12.b. Su politikalarını ve uygulamalarını izlemek, değerlendirmek ve gerektiğinde güncellenmesini desteklemekle görevli kurumlar mevcut mudur?

12.c. Su politikalarının, amaçlanan sonuçları ne ölçüde gerçekleştirdiğini ve su yönetişimi çerçevelerinin amaca uygun olup olmadığını ölçmeye yönelik izleme ve değerlendirme mekanizmaları var mıdır?

NOT:

NOT:

NOT:

TURKISH WATER INSTITUTE
SUEN
TÜRKİYE SU ENSTİTÜSÜ

Libadiye Caddesi No: 52
Küçükçamlıca Üsküdar 34696 İstanbul
T: +90 216 325 4992 | F: +90 216 428 0992
www.suen.gov.tr